

BIZTONSÁGPOLITIKAI SZEMLE

2017 JANUÁR – ÁPRILIS

10. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

- 1 A 2001 szeptember 11-ei terrortámadások kontextusa

SCHNEIDER RICHÁRD

- 32 „Mindenki játszótere”: Szíria: Avagy a globális és régiós hatalmi versengés áldozata

SZABÓ NIKOLETT

 CORVINUS
KÜLÜGYI ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET

CORVINUS KÜLÜGYI ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET

corvinusculture.com

BIZTONSÁGPOLITIKAI SZEMLE

10. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

2017 JANUÁR–ÁPRILIS

BUDAPEST

Kiadja a Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület, 2017

ESSZÉ

A 2001 SZEPTEMBER 11-EI TERRORTÁMADÁSOK KONTEXTUSA

Schneider Richárd

ABSZTRAKT

A 2001. szeptember 11-ei terrorcselekmények nagy hatást gyakoroltak mind a nemzetközi közösségre, mind pedig az Egyesült Nemzetek Szövetségére, kiváltképp a Közgyűlés 56. ülésére. Az eseményeket követő legtöbb vélemény szerint szeptember 11-e precedens nélküli és egyedülálló, ha az azt megelőző terrorcselekményekkel hasonlítjuk össze, mind kiterjedtségében, mind pedig jelentőségében. Általában az a vélekedés volt tetten érhető, hogy a terrorizmus elleni fellépés legmeghatározóbb aktora egyértelműen az Egyesült Államok, így, ha az őt ért támadások után az epicentrumként értelmezett állam stratégiát változtat, úgy az egész nemzetközi közösségben érezhető lesz a változás szele.¹

BEVEZETÉS

A 2001. szeptember 11-ei terrorcselekmények nagy hatást gyakoroltak mind a nemzetközi közösségre, mind pedig az Egyesült Nemzetek Szövetségére, kiváltképp a Közgyűlés 56. ülésére. Az eseményeket követő legtöbb vélemény szerint szeptember 11-e precedens nélküli és egyedülálló, ha az azt megelőző terrorcselekményekkel hasonlítjuk össze, mind kiterjedtségében, mind pedig jelentőségében. Általában az a vélekedés volt tetten érhető, hogy a terrorizmus elleni fellépés legmeghatározóbb aktora egyértelműen az Egyesült Államok, így, ha az őt ért támadások után az epicentrumként értelmezett állam stratégiát változtat, úgy az egész nemzetközi közösségben érezhető lesz a változás szele.²

Természetesen voltak, akik nem osztották a fenti álláspontot. Chirac francia elnök külügyminisztereként, Hubert Védrine óvatosságra és kritikus szemléletre intette azokat, akik a szeptemberi 11-ei terrortámadásokat korszakhatárként emlegették a terrorizmus elleni küzdelemben és paradigmaváltást jósoltak. Hangsúlyozta, hogy álláspontja szerint nem változtak meg a világ korábbi problémái, legfeljebb drasztikusabb, tragikusabb megvilágítást nyertek, melyekre egyre sürgetőbb, hogy megoldást találjanak.³

A különböző álláspontok ellenére egyértelmű volt – legalábbis az államok nagy részének –, hogy a terrorizmus elleni küzdelmet továbbra is nemzetközi összefogáson keresztül, az ENSZ keretén belül, a Biztonsági Tanács felhatalmazásával kell folytatni. Különös, hogy éppen az Egyesült Államok nem értett ezzel egyet. Ezen a ponton jegyezném meg, hogy érdekes kutatási téma annak vizsgálata, hogy szeptember 11-e mennyiben befolyásolta az Irak elleni háború megindítását, mennyiben értelmezhető *casus belli*-ként az intervenció

tekintetében, s hogy az amerikai vezetés miképpen használta fel szeptember 11-ét saját, Irak-ellenes céljainak megvalósítására.⁴

A TERRORCSELEKMÉNYEKRE ADOTT KÖZVETLEN VÁLASZOK

A támadásokat követően, rövid időn belül többek között egy francia jogász, az egykori francia igazságügyi miniszter, Robert Badinter, az ENSZ főtitkár, Kofi Annan, illetve az akkor hivatalban lévő ENSZ Emberi Jogi Főbiztos, Mary Robinson is az emberiség elleni bűntettnek nyilvánította a szeptember 11-i eseményeket.⁵

A Biztonsági Tanács az ENSZ tevékenysége során példanélküli gyorsasággal és határozottsággal fogadta el 24 órán belül, 2001. szeptember 12-én az 1368-as határozatát⁶, melynek 1. pontjában a nemzetközi béke és biztonság elleni fenyegetésnek minősítette a nemzetközi terrorizmus minden cselekményét és formáját. A 2. pontban együttérzésüket és részvétüket fejezték ki az érintettek és az Egyesült Államok felé, majd a következő pontban a Biztonsági Tanács felszólította az államokat, hogy minden szükséges intézkedést tegyenek meg, hogy az elkövetőket és a terrorcselekményekkel bármilyen módon kapcsolatba hozható személyeket bíróság elé állítsák. Felszólította az államokat, hogy mindent tegyenek meg a terrorista támadások megelőzése és visszaszorítása érdekében, elsősorban pedig minden állam csatlakozzon az addig meghozott egyezményekhez, különösképpen az 1269-es (1999) határozathoz. Ha végignézzük a határozat pontjait, a legtöbbjük ezidáig is tetten érhető volt az e területen hozott ENSZ-határozatokban. Újdonság azonban, hogy amellet, hogy elítélték a nemzetközi terrorizmus minden

megnyilvánulását, elismerték az Egyesült Államok önvédelemhez való jogát az Alapokmány 51. cikke alapján. Azonban fontos megemlíteni, hogy az egyezmény kétértelmű és ellentmondásos. A határozat preambulumban elismerték az egyéni és kollektív önvédelem jogát, míg az első pontban a szeptember 11-i támadásokat a nemzetközi béke és biztonság elleni fenyegetésnek minősítették. Ez abból a szempontból problémás, mivel az önvédelemhez való jogot ebben az esetben csak akkor lehetne fogantatosítani, ha a szeptemberi eseményeket egy állammal szembeni fegyveres támadásnak titulálták volna, nem pedig nemzetközi fenyegetésnek. Ez talán az eseményekkel kapcsolatban, az ENSZ által tanúsított bizonytalan magatartás egy bizonyítéka.

A fenti előzmények után, 2001. szeptember 28-án, a BT 1373. számú határozatában⁷ ismételten elítélte a New Yorkban, Washingtonban, Pennsylvaniában, szeptember 11-én végrehajtott terrortámadásokat, s rendelkezett arról, hogy minden államban befagyasztásra kerüljenek azon személyek pénzeszközei, gazdasági erőforrásai, akik kapcsolatban álltak terrorista cselekményekkel, azok elkövetői, vagy részt vettek ilyen jellegű akciók kivitelezésében (1. cikk (c) pont). A határozat nyomatékosította, hogy a terrorizmus olyan jelenség, amely a világbékét, és a nemzetközi biztonságot veszélyezteti, így – az ENSZ Alapokmányával összhangban – minden eszközzel⁸ küzdeni kell az ellen. A BT 1373-as határozatára úgy is tekinthetünk, mint a terrorizmus elleni harc egyik sarokpontjára, hiszen olyan kötelezettségeket támasz az ENSZ-tagállamok mindegyikével szemben, melyek általában átfogó, nemzetközi egyezményekben kapnak helyet. Edward Luck úgy fogalmaz, hogy ez volt a szeptember 11-ét követő időszak legfőbb vívmánya.⁹

A határozatban egy részletes szabályrendszert alkottak, melynek „cikkei felölelik a jogsegélyügyi, közigazgatási, hírszerzési téren való együttműködés különböző formáit, figyelmeztetnek a menedékjoggal való visszaélésre, és fentiekén túl a határokon átnyúló bűnözés, kábítószer-kereskedelem, pénzmosás, hagyományos fegyverkereskedelem, atom- és egyéb tömegpusztító (főleg biológiai) fegyverek csempészetét jelöli meg, mint olyan veszélyforrásokat, mint amelyekkel szemben az együttműködés intenzívebb formájára van szükség”¹⁰. A határozat szerint a BT bárki ellen eljárhat, aki kapcsolatba hozható terrorista tevékenységgel, és a megfelelő intézkedések mellett meg kell tagadni tőlük a biztonságos menedéket.¹¹ A határozatban sor került új büntetőjogi normák megállapítására, felszólították és kötelezték az összes tagállamot a terrorizmus finanszírozásától való tartózkodásra, hatékonyabb, magasabb fokú határellenőrzésre, magasabb szintű államközi együttműködésre és a terrorizmussal kapcsolatos releváns nemzetközi egyezményekhez való csatlakozásra – kiemelve az 1999-es, a terrorizmus finanszírozásának megakadályozásáról szóló egyezményt (3. cikk (d) pont) –, azok nemzeti jogrendszerekbe való átültetésére.

A határozatban több rendelkezés születik a terrorizmus finanszírozásának visszaszorítása céljából. Többek között a BT minden tagállamot kötelezett arra, hogy a már említett Szankciós Bizottság által készített, hat havonta frissített listán lévő személyek vagyonát zárolja.¹²

A BT felszólította az államokat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést a hatékonyabb határellenőrzés és a személyazonosításra alkalmas dokumentumok kibocsátásának biztonsága érdekében azért, hogy visszaszorítsák és megelőzzék a

terrorista személyek és csoportok hamis igazolványokkal történő átutazását, az ilyen típusú dokumentumok hamisítását, és az azzal való visszaélést.

A határozat rendelkezései alapján felállították a Terrorizmus-elleni Bizottságot (Counter-Terrorism Comittee, CTC), melynek feladata volt többek között a határozat rendelkezéseinek megvalósítása, a határozat nemzeti szintű implementálásának ellenőrzése független szakértői asszisztenciával, illetve anyagi és jogi segítséget nyújtani a terrorizmussal szemben azoknak az országoknak, melyeknek nem volt tapasztalata e területet illetően. Fontos, hogy a Bizottság által, az 1373-as BT határozat végrehajtása céljából hozott döntései univerzális kötőerővel bírnak, azok minden tagállamra érvényesek. Az intézmény szupranacionális jellegű tehát, ha összehasonlítanánk az Európai Unió intézményrendszerével, akkor a Tanács által hozott döntések végrehajtásával megbízott Európai Bizottságnak felelhetne meg. A megalapítást követően, az elnöki pozíciót Nagy-Britannia, míg az alelnöki helyeket Kolumbia, Mauritius és Oroszország szerezte meg. A Biztonsági Tanács által létrehozott különböző funkciójú, egyes határozatok után elnevezett és megalakított Bizottságok¹³ közül egyértelműen ez a legfontosabb. A megalakulást követően három területet emelt ki a testület, melynek kiemelt jelentőséget tulajdonított. Az első a nukleáris terrorizmus visszaszorítása, a második egy terrorizmus-ellenes nemzetközi konferencia összehívására vonatkozó egyiptomi javaslat, a harmadik pedig az 1996-ban, egy átfogó terrorizmus elleni nemzetközi egyezményre tett indiai tervezet.¹⁴ Az első négy évben technikai segítséget nyújtott közel 100 országnak a jogi keret felállításában, s további gyakorlat, kiképzés megvalósításában segédkezett.

2004 elején megnőtt a hajlandóság a BT-ben, hogy tovább erősítsék a CTC-t azáltal, hogy további erőforrásokat és jogköröket ruháznak rá. 2004 márciusában, az 1535-ös határozattal¹⁵ létrehozták a CTC Végrehajtási Igazgatóságot (CTC Executive Directorate, CTCED), melynek feleadata, hogy javítsa az államok közötti együttműködést, illetve, hogy technikai segítséget nyújtson azoknak a terrorizmussal szemben. Ezt azáltal is biztosítja, hogy a CTC-nek technikai tanácsokat ad az államok jelentései alapján a legkülönbözőbb területeken (bűnügyi, pénzügyi, vámügyi, bevándorlás, kiadatás). Az Igazgatóság révén jelentősen megemelkedett a CTC személyzeti állománya és a tagállamok részére bocsátható támogatási kapacitás. További fejlemény volt, hogy a BT 2004 októberében meghozta az 1566-os határozatot¹⁶, melyben amellet, hogy kimondták, hogy a terrorizmus olyan bűntett, amelynek szándéka, hogy halált, súlyos testi sérülést okozzon, vagy túszt szedjen, célja pedig a megfélemlítés, illetve, hogy rákényszerítsen egy kormányt valami megtételére, avagy attól való tartózkodásra, új munkacsoportot is létrehoztak (9.), és felkérték a Terrorizmus-elleni Bizottságot, hogy a nemzetközi, regionális és szubregionális szervezetekkel együttműködve látogassanak el az egyes országokba, és – mint egy monitoring szerepet betöltve – ellenőrizzék az 1373. számú BT határozat egyes rendelkezéseinek végrehajtását (8.). 2005-ben Marokkóban, Kenyában, Albániában, Thaiföldön és Algériában tettek látogatást, míg 2006-ban a vizit főbb célpontjai többek között Tanzánia, Macedónia és a Fülöp-szigetek voltak.¹⁷

Az 1373-as határozattal a BT kötelezi az államokat, hogy a határozat elfogadásának időpontjától számított 90 napon belül jelentést készítsenek a CTC számára és informálják azt a határozat átvételének és alkalmazásának akkori állásáról (6. cikk),¹⁸ a 7.

cikkben pedig a BT külön utasítja a Bizottságot, hogy 30 napon belül, az ENSZ Főtitkárával való konzultációt követően (azzal párhuzamosan) körvonalazza feladatait, terjessze elő programtervét figyelembe véve a kivitelezéshez szükséges támogatásokat. Ha meg akarjuk vizsgálni, hogy a 2001-et követő néhány év alatt milyen szinten hajtották végre az államok e határozat rendelkezéseit, érdemes elolvasni David Cortright tanulmányát, melyből kitűnik, hogy 2006-ig azon tagállamok, melyek teljesen megfelelnek a határozatban leírtaknak, nagyrészt fejlett, iparosodott államok. Továbbá a tanulmány alapján, a részes felek közül míg 60-an átmeneti állapotban vannak, vagyis a szükséges jogi és adminisztratív szabályozások még folyamatban vannak, addig 70 állam olyan nehézségek okán, mint a fegyveres konfliktusok és extrém szegénység képtelenek a terrorizmussal szemben hatékonyan fellépni, annak ellenére, hogy egyetértenek a CTC rendelkezéseivel. Végezetül pedig, további 20 tagállam döntött úgy, hogy nem kíván megfelelni és hozzájárulni a CTC rendelkezéseinek megvalósításához és sikerességéhez.¹⁹

Jelen dokumentum abból a szempontból is példaértékű, mivel a BT, eddigi tevékenysége alatt soha nem hozott olyan határozatot, amely nem valamely konkrét állam vagy államok, illetve ezek cselekvése ellen irányult volna. Innentől kezdve a célzott „személyi” kör „kitágult”, a Biztonsági Tanács határozatainak innentől kezdve már nem feltétlen voltak konkrét címzettjei.

Miután nem volt egységes definíció a terrorizmusra, ezért az államok továbbra is nemzeti szinten kívánták meghatározni, hogy mit tekintenek a tárgy fogalomkörébe. Ebből adódóan nem minden ország teljesítette a terroristák elfogására, vád alá helyezésére, és kiadatására tett kötelezettségvállalásait. Az 1373. számú határozatot

„utolsó figyelmeztetésként” is szokták emlegetni, tekintve, hogy Oszama bin Laden kiadatása esetén esetleg Afganisztán elkerülhette volna a háborút. Azonban ennek hiányában az Egyesült Államok fegyveres eszközökhöz nyúlt.²⁰

AZ ENSZ BIZTONSÁGI TANÁCS A SZEPTEMBER 11-EI ESEMÉNYEK RELÁCIÓJÁBAN

Amint azt már többször említettem, a terrorizmust sokáig belső, nemzeti hatáskörbe tartozó problémának tekintették, így hosszú ideig az államok nemigen kívánták az ezzel kapcsolatos ügyeket az ENSZ elé tárni. A terrorizmus nemzeti ügyként való értelmezése valójában az 1980-as évek végére, 1990-es évek elejére változott meg, s az 1980-as évektől kezdtek el különös figyelemmel foglalkozni a terrorizmus kérdésével. Míg az ENSZ Közgyűlése átfogó, nemzetközi szintű jogi keret megalkotását célzó egyezmények meghozatalában volt kiemelt fontosságú, melyek ajánlási értékű dokumentumok, addig a Biztonsági Tanács inkább specifikus rendelkezéseket hozott, melyek kötelező érvényűek a célállamok számára. A dolgozat során leírtak alapján kitűnik, hogy 2001-ig inkább a Közgyűlés volt az a szerv, mely meghatározta az ENSZ tevékenységét a terrorizmus elleni küzdelemben. Ezzel szemben, 2001 után, a Biztonsági Tanács határozatai túlnyomó részt átvették a meghatározó jelleget. A Biztonsági Tanács munkája eleinte azon az elven működött, hogy egyes eseményekre specifikus, büntető jellegű, reaktív határozatot hozott.²¹ A későbbiekben, pontosabban a 2001-es támadásokat követően ez úgy alakult át, hogy a BT az ilyen típusú válaszlépések mellett további szakosított szerveket állított fel (például a

Terrorizmus-ellenes Bizottságot 2001-ben vagy e Bizottság Végrehajtási Igazgatóságát 2004-ben) a terrorizmus kérdéseinek és különböző vonatkozásainak, területeinek vizsgálatára.²²

A nemzetközi politikában végbement változásokat jól példázza, ha megnézzük, hogyan alakult az egyes terrorizmus-ellenes egyezményekhez való csatlakozási hajlandóság. Ezzel, illetve az ENSZ Biztonsági Tanács 2001. szeptember 11-ének kontextusában végzett tevékenységével kapcsolatban 2007-ben megjelent egy, a dolgozat során már említett tanulmány²³, a *Political Science Quarterly* folyóiratban, mely a fentiekre vonatkozóan számszerűsítette a változásokat. A 2001-et megelőző időszak e területen releváns dokumentumai közül kiváltképpen fontos az 1997-es terrorista bombatámadások visszaszorításáról szóló²⁴, illetve az 1999-ben elfogadott a terrorizmus pénzügyi támogatásának visszaszorításáról szóló²⁵ egyezmény. Míg 2001 szeptember 11-e előtt a két dokumentumot rendre 27 és 4 állam ratifikálta, addig a tragédiát követően, 2001 júniusára a számok 59 és 43-ra emelkedtek. Az ezt követő évek további növekedést hoztak, így 2006 elejéig a két dokumentumot rendre 145 és 151 tagállam írta alá.²⁶

A tanulmány továbbá kiemeli azt is, hogy 2001-et megelőzően kevesebb terrorista cselekmény került a Biztonsági Tanács elé, mint azt követően. Érdekes vizsgálat tárgyát képezi, ha megfigyeljük, hogy a BT hány terrorizmus-ellenes határozatot hozott a 2001-es események előtt és azt követően.²⁷ A szeptember 11-ei eseményeket megelőző időszakban összesen 13 terrorizmussal kapcsolatos határozat látott napvilágot, melyek közül 8-at fogadtak el egyhangúsággal, s a határozathozatal „termelékenységét” azt mutatja, hogy átlagosan évi egy BT határozat született e területen. Ezen 13 határozatból 2 foglalkozott általános vonatkozásban a

terrorizmussal.²⁸ 2001. szeptember 11-ét követően, egészen 2005 végéig összesen 20 ilyen típusú határozat született, ami átlagosan évi 4-5 határozatot jelent. Ezek közül 19-et fogadtak el egyhangúsággal. A 2005 végéig napvilágot látott 20 határozat közül összesen 11 foglalkozott egyetemes, általános tekintetben a kérdéssel, ami a 2001 előtti adatokat figyelembe véve azt mutatja, hogy a Biztonsági Tanács a specifikus, reaktív jellegű határozat helyett átfogó, általános érvényű, minden tagállamra kiterjedő határozathozatal felé tolódik el és talán jelenleg is ez a tendencia figyelhető meg.²⁹

Kétségtől a Biztonsági Tanács, és maga az ENSZ, univerzális jellegéből adódóan, a terrorizmus elleni küzdelem fő aktora. 2001. szeptember 11-ét követően természetesen történtek változások az ENSZ-en belül is, mely mind kvalitatív, mind pedig kvantitatív formában megnyilvánul. Az előbbi tekintetében azt kell látni, hogy a hidegháborús időszakban kevésbé gyakorlati megoldásokban, inkább jórészt jogi keret megalkotásában merült ki a terrorizmus elleni fellépés. Az ezzel kapcsolatos határozatok, dokumentumok célpontja pedig leginkább a nemzetközi közösség, vagyis a részes tagállamok egésze volt. A poszt-bipoláris korszakban (ezen belül is 2001-et követően) azonban az egyes területekre (emberi jogi, terrorizmus egyes aspektusai) külön bizottságokat hoztak létre, melyek olyan határozatok végrehajtását hivatottak véghezvinni, melyek rendelkezései immáron egyes tagállamok, vagy azok csoportjai ellen irányult. Az utóbbi, kvantitatív változásokra pedig már feljebb kitértem.

Az előzőek ellenére sem szabad azonban elfelejteni, hogy az ENSZ tevékenységének vannak akadályozó tényezői, mint például az egységes terrorizmus-definíció, a végrehajtói mechanizmusok hiánya, a terrorizmussal szembeni fellépésben megfigyelhető amerikai

dominancia, vagy az emberi jogok területén felmerülő egyéb problémák.³⁰

9/11 – EGY „ÚJ KORSZAK” JELLEMZŐI

Mindenekelőtt fontos megemlíteni és hangsúlyozni, hogy nem kizárólag 2001 tekinthető fordulópontnak, hiszen a hidegháború vége szintén új környezetet teremtett a nemzetközi életben és politikában azáltal, hogy a bipoláris szemlélet feloldódása révén megnyíltak az államok előtti lehetőségek. A hidegháború végével egyszerre változtak meg a nemzetközi békét, s biztonságot fenyegető tényezők, és azok jellege. Míg a bipoláris korszak alatt leginkább a két szuperhatalom határozta meg a nemzetközi politika történéseit, s az egyik legnagyobb veszélyforrást – a nukleáris proliferáció mellett – a hagyományos értelemben vett államok közötti háború jelentette, melynek oka legtöbbször politikai esemény volt, addig a poszt-bipoláris korszak konfliktusainak túlnyomórészt etnikai, kulturális, vallási alapjai voltak (balkáni háború, illetve afrikai események, mint a szomáliai humanitárius katasztrófa), melyeket sokszor paramilitáris csapatok vívtak. Ilyen körülmények között természetesen a terrorizmus is átalakult. Talán az egyik legfontosabb felismerés az volt, amikor 2001. szeptember 11-ét követően a nemzetközi közösség számára nyilvánvalóvá vált, hogy a terrorizmus egy olyan nemzetközi probléma, melyet nem lehet egyszerűen belső rendészeti eszközökkel megoldani, ahhoz nemzetközi összefogásra van szükség. A dolgozat során leírtak alapján, miszerint egyre globálisabb megvilágítást nyert a terrorizmus kérdése, aminek következtében egyre átfogóbb egyezmények és döntések születtek, láthatjuk, hogy nem csak, hogy globális kérdéssé vált a terrorizmus, hanem azon belül is az eleinte

„felek közötti” (inter partes) terület helyett, talán inkább a „mindenkire kiterjedő” (erga omnes) normák területére került.

A tragédia következtében mind az akadémiai szféra, mind pedig a döntéshozók részéről olyan nyilatkozatok és kérdések merültek fel, melyek a terrorcselekményeket egy, az iszlám és keresztény civilizáció jövőbeli ütközéseinek, konfliktusainak előszeleként értelmezik. Az ENSZ Közgyűlése, a 2002. február 13-án hozott határozatának³¹ preambulumban például amellest, hogy kihangsúlyozza az emberi jogok tiszteletben tartásának fontosságát, és azt, hogy a terrorizmus célja a nemzeti és nemzetközi erőfeszítésekkel szemben lerombolni az emberi jogokat és egy olyan környezetet kialakítani, mely aláássa a félelemtől mentes élethez való emberi jogot, kijelenti, hogy a 21. század hajnalán, a világ szemtanúja volt azoknak a történelmi változásoknak, melynek keretében az agresszív nacionalizmus és vallási, etnikai extrémizmus új típusú kihívásokat és fenyegetéseket állít a nemzetközi közösség elé.³²

A hidegháború végével és a 2001 szeptemberi támadásokkal egyszerre megváltozott a nemzetközi rendszer architektúrája is. Az addig bipoláris berendezkedés, mely egyszerre osztotta meg és integrálta az államokat, megszűnt, helyét a sokkal komplexebb globális nemzetközi rendszer vette át. A jelenleg is keret adó vesztfáliai rendszer, mely többek között a szuverén, egyenjogú államok rendszerén alapul, egyre inkább fellazulni látszik azáltal, hogy a poszt-bipoláris korszakban egyszerre beszélhetünk a hagyományos (vesztfáliai) államok, a bukott államok, NGO-k, multinacionális szervezetek és csoportok, nemzetközi szervezetek, és a további nem állami szereplők (például terrorista csoportok) kölcsönhatásáról, melynek következtében mára talán poszt-vesztfáliai korszakról is beszélhetünk. Ha még nem is szűnt meg a

hagyományos államközpontú szemlélet (mely a terrorizmus elleni fellépés egyik fő akadálya is egyben), mindenesetre egyre inkább átalakul, hiszen, amellett, hogy a nemzetközi jognak az államok nem kizárólagos alanyai, az ENSZ is egyre nagyobb hangsúlyt fektet a humánbiztonságra és az emberi jogok védelmére (akár az állammal szembeni humanitárius intervenció tekintetében). 2001. szeptember 11. eseményei és az „új típusú” terrorizmus körvonalazódása továbbá egyértelművé tette, hogy az eddigi elrettentés-konceptióját felül kell vizsgálni (habár szeptember 11-e előtt is megkérdőjeleződött már aktualitása és elavultsága miatt), hiszen az szimmetrikus, hagyományos államalakulatokkal szemben volt hatásos. Természetesen aszimmetrikus hadviselésre 2001 előtt is került sor, azonban azt követően számuk igen jelentősen megnövekedett.³³

A szeptember 11-ei események jelentőségének és korszakhatárként való értelmezésének megvilágítása céljából fontosnak tartom megjegyezni, hogy a 2001. szeptember 11-ét követő és a mai napig tartó időszak, kezdve az Afganisztán elleni intervencióval és az iraki háborúval, melyet George W. Bush amerikai elnök „war on terror” kifejezésével jellemezhetünk, egy olyan globális kiterjedésű nemzetközi konfliktusnak adott és ad teret (mármint a nemzetközi terrorizmus felszámolása), mely éppen a már előbb említett államközpontú struktúra feloldódásával értelmezhető egyszerre egy új nemzetközi rendszer (poszt-vesztfáliai rendszer) kezdetének is (amennyiben mindenképpen korszakhatárt akarunk megállapítani), mely során a hagyományos államfókuszú látásmódot felváltja egy annál sokkal összetettebb szemlélet.³⁴

A nemzetközi környezet változásival párhuzamosan új kérdések merültek fel a nemzetközi jog tekintetében, pontosabban az önvédelem területén is. A hagyományos felfogásban világosan ki lett

mondva, hogy az önvédelem célpontja az agresszor állam, a cél visszaverni az agresszív támadást, a fegyveres akció időtartama pedig addig tartott, amíg az agresszió fenn állt. Ez a terrorizmus térnyerésével, és új jellemzőivel, különösen 2001. szeptember 11-ét illetően, megváltozott. A célpontok az (agresszor-)államok helyett a nem állami szereplők, e téren pedig főként a terrorista szervezetek lettek. Ennek következtében azonban elkerülhetetlenné vált, hogy az önvédelem alatt fogatosított akciók következtében egy állam fegyveres alakulatai behatoljanak egy másik szuverén állam területére. Ez jogilag nem feltétlen jelent problémát, amennyiben valamiképpen bizonyítható, hogy az állam menedéket nyújt, támogatja, finanszírozza (stb.) a területén működő terrorszervezeteket. Ennél egy sokkal nagyobb problémát jelent a célállamok körének meghatározása. Miután a terrorszervezetek nem egyetlen megszervezetből állnak, hanem – részben a transznacionalizáció és globalizáció hatására – szétszóródva a világon, egyszerre több országban működnek, ezért jogilag kérdéses, hogy az önvédelem jogán a sértett állam hogyan határozza meg azon államok körét, akik ellen fegyveresen is fellép. A válasz pedig talán magától értetődő lenne: a Biztonsági Tanács az a szerv, akinek döntenie kell ilyen kérdésekben.³⁵ Az pedig, hogy a gyakorlatban ez hogyan működik és valósul meg, sok mindentől függ, és nem csak a nemzetközi jogi keretek az irányadók. Itt olyan politikai motivációk és érdekek jelenhetnek meg, melyek könnyen befolyásolhatják a döntéseket.

Az előző témához kapcsolódik az ENSZ által (vagy akár más szervezet által) fogatosított szankció-rendszer alkalmazhatóságának problematikája. 2001-et megelőzően, az 1990-es években összesen háromszor alkalmaztak szankciókat a

terrorizmus visszaszorítása céljából (Líbia, Szudán és Afganisztán). Azonban 2001-et követően e rendszer alkalmazhatósága megkérdőjeleződött. Először is az 1368-as BT határozat elismeri az önvédelemhez való jogot az Egyesült Államok részéről, tehát a fegyveres erők bevetése előtérbe kerülhetett a nemzetközi szankciók mellett. Másodsor, a szankciók – akárcsak az önvédelem jogának kérdésénél – államokkal szemben hatékonyak, ha például megszüntetik a kölcsönös diplomáciai, gazdasági, katonai vagy más területen fenntartott kapcsolatokat. Ez azonban a transznacionális terrorizmussal szemben kevésbé hatékony. Harmadszor pedig, egyértelművé vált, hogy a szankciók helyett sokkal célravezetőbb az olyan államokat támogató és erősítő „eszközök” és intézmények fejlesztése, mint például a Terrorizmus-elleni Bizottság.³⁶ Hiszen ezeken keresztül egy univerzálisabb, folyamatosan fejlődő stratégiaépítés bontakozhat ki, mely képes lehet az új típusú kihívások kezelésére is.

A terrorizmus vallási vonatkozása és az ahhoz kötődő kapcsolat folyamatosan változott, az idő előrehaladtával egyre inkább az extrémizmus és radikalizmus került előtérbe. Eleinte a vallási jelleg összefonódott a szuverén nemzetállammá válás igényével, vagyis a vallás egyik fő jelentősége az volt, hogy a függetlenségért harcoló csoportok azt elvi alapként használhatták fel a politikai kommunikációban. Mára a terrorszervezetek a konfliktusok kiélezésére és magyarázatára használják fel, mely alapot szolgáltat a Nyugat-ellenes percepció terjesztésére is.

Mivel a poszt-bipoláris korszak államon belül kiéleződő konfliktusai egyben helyszínül szolgálhatnak az extrém, radikális nézetek kialakulásának, és ilyen csoportok szerveződésének, ezért az ENSZ béketeremtő hadműveletekbe való nagyobb szerepvállalása

egyúttal a terrorizmus megelőzésének egyik eszközévé válhatott. Ráadásul a hidegháború okozta szembenállás feloldódásával optimizmus volt tetten érhető annak vonatkozásában, hogy a Biztonsági Tanácsban is nagyobb hatékonyság és kompromisszumkészség lesz megfigyelhető. A hidegháború után egyre gyakoribbakká váltak az olyan hadműveletek, melyek komplexitása már túlszárnyalta az eredetileg tűzszüneti egyezmény felügyeletére korlátozódó feladatokat, és a leszerelés mellett a nemzetépítést, a demokratizálódás folyamatát, az emberi jogok mind szélesebb körű biztosítását, s a választások felügyeletét is elősegítette.³⁷

A TERRORIZMUS A GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁGBAN

A globalizációnak lehetnek (és vannak is) negatív következményei is. Az ENSZ Közgyűlése 2001-ben aggodalmát fejezte ki³⁸ a nemzeteken átnyúló szervezett bűnözés és a terrorizmus között fellelhető egyre szorosabb összefüggés kapcsán, mely a globalizáció révén a hidegháború után, leginkább pedig a 21. század során egyre sürgetőbb problémává válik. Ennek érdekében felszólította az államokat, hogy tegyenek meg mindent a pénzmosás, korrupció, illegális kereskedelem stb. felszámolása érdekében. Ugyanebben az évben, a Közgyűlés felszólította az államokat, hogy tegyék meg azon gyors, hatékony, szabályozó intézkedéseket, melyek elősegítik azoknak a büntetendő tevékenységeknek a felszámolását, melyek célja a terrorizmus bármely megnyilvánulási formájának támogatása, elősegítése.³⁹

Nyilvánvalóvá vált továbbá, hogy a meglévő szakértelem nem teljesen elegendő, alkalmazkodni kell az új kihívások természetéhez.

Ennek megfelelően 2001 októberében (láthatóan nem sokkal a támadások után) Kofi Annan ENSZ főtitkár létrehozott egy munkacsoportot (Policy Working Group on the United Nations and Terrorism), melynek fő feladata a jövőbeni irányvonalak meghatározása volt az ENSZ-nek nyújtott ajánlások és tanácsok által. Ez újabb keresletet jelentett a terület szakértői iránt, hiszen minden szakmai tudásra szükség volt ahhoz, hogy kitalálják, a támadások után miképpen kell reagálnia az ENSZ-nek a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető tényezőkre. Továbbá az ENSZ felismerte, hogy annak érdekében, hogy alkalmazkodni tudjon az új típusú fenyegetésekhez, és azokra megfelelően tudjon reagálni, a biztonságpolitika területén fel kell hagynia a tradicionálisan állam és nemzetközpontú szemlélettel, és azok mellett kiemelt jelentőséget kell tulajdonítania a humánbiztonságnak is. Ezenkívül külső tényezők bevonását is szükséges lenne szorgalmaznia az ENSZ-nek a munka bevonásába, biztosítva ezáltal a terrorizmus elleni fellépés különböző lehetőségeinek, módszereinek sokszínűségét, melyek új perspektívákat jelenthetnek a stratégiaalkotáskor.⁴⁰

A terrorizmus transznacionalizálódása ugyancsak egy olyan jelleg, mely 2001 után körvonalazódott. Gondolhatunk itt az al-Káida vagy az Iszlám Állam szervezeti felépítésére is, melynek lényege, hogy a magszervezet ideológiai iránymutatást ad, míg a világon szétszóródott „fiókvállalatok” elkövetik azokat a terrorista akciókat, melyeknek gyakorlatilag aligha van közvetlen köze az al-Káidához, vagy Iszlám Államhoz, habár az mégis felvállalja azt. Ez a hálózati szerkezet kétség kívül az egyik legnagyobb nehézséget jelenti a terrorizmus elleni fellépés során. A globalizáció amellet, hogy nyilvánvalóbbá és hangsúlyosabbá tette az Iszlám Világ és a Nyugat között húzóódó különbségeket, egyúttal megkönnyítette a terrorista szervezetek új,

fejlettebb technológiához való jutását. Az új technológiák területén pedig külön kiemelt szerepet kap az internet, melynek veszélyeire a Biztonsági Tanács is felhívta a figyelmet egy, 2006-ban hozott határozatában⁴¹. A globalizációval párhuzamosan meg kell említeni, hogy a terrorizmus egyre erőszakosabb jelleget vett fel, melynek egyik következménye, hogy az új típusú terrorizmus áldozatainak száma sokszor túlszárnyalja a „megszokottat”. Ezzel kapcsolatban az egyik legnagyobb veszélyforrás, hogy a terrorista szervezetek az idő előrehaladtával egyre gyakrabban használtak olyan fegyvereket, melyek könnyen okozhatják emberek tömegeinek vesztét. Ehhez a témához kapcsolódik a nukleáris (non-)prolifерáció kérdése, melynek lényege, hogy a nemzetközi közösség számára kiemelt jelentőséggel bír, hogy ezen szervezetek ne juthassanak nukleáris, vegyi, vagy biofegyverekhez.⁴² Ennek gyakorlati megvalósítása és ellenőrzése azonban a globalizáció révén szintén egyre nehezebb feladattá válik.

AZ EMBERI JOGOK KÉRDÉSE

Ahogy a dolgozat bevezetőjében említettem, jelen tanulmányban nem térek ki részletesen az emberi jogok kérdéskörére, vagyis arra, hogy a terrorizmus elleni fellépés keretein belül hogyan valósítható meg és biztosítható az emberi jogok védelme. Azonban fontosnak tartotok néhány dolgot megemlíteni a célból, hogy szemléltessem, a hidegháború vége, 2001. szeptember 11-e ezen a területen is újat hozott, hiszen az 21. század globalizálódó környezetében, ha nagyobb nehézségeket is támaszt, még inkább szükség van az emberi jogok tiszteletben tartására.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének, a terrorizmus átalakulásával párhuzamosan szintén változnia kellett, s újra kellett

gondolnia a terrorizmussal kapcsolatos területeken fenntartott álláspontját. A terrorizmus brutalitásának növekedésével és következményeinek súlyosbodásával egyúttal előtérbe került a terrorista támadások áldozatainak védelme, illetve az emberi jogok kérdésköre. Miután 1999-ben napvilágot látott azon két jelentés, melyek hangsúlyozzák a ruandai genocídium eseményei, illetve a srebrenicai mészárlással kapcsolatos ENSZ kudarcot, a főtitkár, Kofi Annan létrehozott egy új intézményt (Panel on United Nations Peace Operations), melynek feladata volt, hogy értékelje az akkori béketeremtéssel kapcsolatos műveletek hiányosságait, és tegyen ajánlásokat azok kijavítására. Ennek eredményeképpen, a Lakhdar Brahimi által elnökölt intézmény 2000-ben kiadta jelentését⁴³, melyet a Közgyűlés is elfogadott. Amellett, hogy magában foglalt egy megújított tagállami kötelezettségvállalást, jelentős intézményi változtatást és megnövelt anyagi támogatást, kiemelte, hogy az emberi jogok védelme elengedhetetlen a hatékony békeépítéshez.

A későbbiekben további dokumentumok is rögzítik az ENSZ e kérdésben hozott álláspontját.⁴⁴ 2003. április 25-én, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNCHR), 2003/68-as határozatában⁴⁵ deklarálta, hogy az államoknak biztosítaniuk kell, hogy a terrorizmus elleni fellépés során hozott intézkedések összhangban álljanak a nemzetközi joggal, különös tekintettel a nemzetközi humanitárius joggal, menekültjoggal és a nemzetközi emberi jogokkal (3.). Ennek megfelelően a határozatban külön üdvözlük az együttműködést, és támogatják annak jövőbeli folytatását a Terrorizmus-elleni Bizottság, az ENSZ Menekültügyi, illetve Emberi Jogi Főbiztossága között. A következő évben, az ENSZ Közgyűlése megbízta az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosát, a kanadai Louise Arbour-t, hogy készítsen jelentést, melyben részletezi, hogy miképpen valósítható meg az emberi jogok és

alapvető szabadságjogok védelme a terrorizmus elleni küzdelem során, s e területen tegyen ajánlásokat, és biztosítson segítséget a tagállamoknak.⁴⁶ 2005-ben pedig az ENSZ Főtitkárának javaslatára a ENSZ Emberi Jogi Bizottsága kinevezett egy speciális riportórt (Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism) a terület szélesebb felügyelete céljából.⁴⁷

Tartalmilag az előző bekezdéshez tartozik az, a terrorizmus elleni küzdelem során hozott intézkedések és azok megvalósításakor felmerülő követelmény, miszerint az államoknak a stratégia kialakításakor, és a döntések végrehajtásakor figyelembe kell venniük a nemzetközi humanitárius jogot, és biztosítaniuk kell a nemzetközi egyezményekben lefektetett emberi jogokat. 2001-et követően a terrorizmus átalakulásával, az Egyesült Államok Afganisztán és Irak elleni háborújával különösen előtérbe került e téma. Természetesen e terület jogi kereteinek és kodifikációjának alapjait a 20. század során alakították ki, azonban a szeptember 11-én véghezvitt támadások, majd az azt követő események újra a figyelem középpontjába állították az emberi jogok kérdéskörét. 2001-et követően, a támadások után rövid időn belül több nyilatkozat is született, mely e témával foglalkozik. Ilyen például az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosa által a Terrorizmus-elleni Bizottság elnökének írt levele⁴⁸, vagy az Amnesty International által az ENSZ BT-nek írt nyílt levele.⁴⁹

KONKLÚZIÓ

Mivel egy preventív programról beszélünk, amikor a terrorizmus elleni küzdelmet vizsgáljuk, ezért nehéz megítélni a hatékonyságát.⁵⁰ Az azonban egyértelmű, hogy az egy-egy regionális egységen belüli

mélyebb kooperáció, illetve a létrejött regionális nemzetközi szervezetek növelik a fellépés hatékonyságát. Például Európában az Europol tevékenységének, feladatkörének már megalapítása (1999) óta része a terrorizmus. Igaz, a szervezetnek nincs nyomozati vagy letartóztatási jogköre, mégis, a bűnüldöző hatóságok közötti információcsere, a hírszerzés által szerzett információk elemzése, a stratégiai jelentések, és a szak- és műszaki tanácsadás révén kiemelkedő szerepet játszik a terrorizmus-elleni küzdelemben.⁵¹ Európai viszonylatban, a jelentések és a számadatok alapján kijelenthetjük, hogy a terrortámadások száma 2006 és 2014 között jelentősen csökkent.⁵² Az is tény azonban, hogy e csökkenő tendencia mellett a nemzetközi közösségnek a terroristák által tanúsított egyre agresszívabb magatartásával, és egyre brutálisabb terrorcselekményeivel kell szembeszállnia.

Vannak nézetek, melyek szerint a terrorizmus egy felnagyított jelenség, s e tekintetben az ezzel kapcsolatos félelem megalapozatlan. John Mueller a *The Myth of the Omnipresent Enemy* című könyvében⁵³ például arról ír, hogy annak a valószínűsége, hogy egy amerikai polgár terrorista támadás áldozatául esik, nem több, mint 1:80.000, ami nagyjából annyi, mint annak, hogy egy meteor, vagy egy üstökös üti agyon.

A dolgozatból is kitűnik, hogy az „új típusú” kihívások, ezen belül pedig a nemzetközi, transznacionalizálódott terrorizmus egy olyan probléma, mely folyamatosan fejlődött ki, főként talán a hidegháború lezárulásától kezdődően. Éppen ezért úgy gondolom, hogy szeptember 11-e nem a klasszikus értelemben vett paradigmaváltást jelenti, hanem egy olyan fordulópontot, mely egyértelművé és láthatóvá tette a fent említett folyamatot. A 2001-es tragédia és az azt követő ENSZ BT határozatok (először az 1368-as, majd az 1373-as) ebben a

tekintetben valódi fordulópontot jelentettek. Hiszen először ismerték el az önvédelemhez való jogot, mint legitim választ a terrorizmusra. Ezenkívül több területen is kötelezték a tagállamok mindegyikét bizonyos feladatok teljesítésére. Az ENSZ nélkül, bilaterális úton ez a közös nemzetközi fellépés, annak koordinálásával, felügyeletével, végrehajtásával együtt, rendkívül nehéz feladat lett volna, ezenkívül pedig az anyagi vonzatok terén is súlyosabb áldozatokra kellett volna számítani.

Ahogy láthattuk mennyiségi és minőségi változás következett be szeptember 11-e után a Biztonsági Tanács által hozott határozatok tekintetében is. 2001-et követően kiemelt szerepet kapott az egyes terrorista cselekmények elítélése, a tagállamok fellépésének segítése, kapacitásainak támogatása, és a terrorizmus-ellenes mechanizmusok és gyakorlatok fejlesztése. Az ENSZ által fogantatosított szankciók – habár hatékonyságuk vita tárgyát képezi – pedig elrettentésül szolgálhatnak azon tagállamok számára, melyek bármilyen formában támogatnak terrorista szervezeteket.

A dolgozat alapján valóban látható, hogy a terrorizmus – akár csak komplexitásából adódóan – egy olyan globális probléma, melyet csak szoros együttműködés révén lehet felszámolni. Ez alatt egy olyan odaadó, kölcsönös bizalmon alapuló együttműködést kell érteni, mely során az államok készek minden információt megosztani egymással annak érdekében, hogy megelőzzék a súlyos következményekkel járó terrorcselekményeket. Ezt az álláspontot szintén meghallgathattuk 2011. június 17-én, az ENSZ Terrorizmus Ellenes Globális Stratégiájának budapesti szemináriumon való ismertetésén, ahol nem más, mint az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatalának (United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC) főigazgatója, Yury Fedotov erősítette meg, hogy még sok tennivaló van a terrorizmus

felszámolásának teljeskörű eléréséig, különösképpen az együttműködés és az információ-megosztás területén. Elmondása szerint: "Ha továbbiakban is harcolni kívánunk a terrorizmus ellen és megelőzni azt, fokoznunk kell erőfeszítéseinket a gyors információátadás területén. Ha az ENSZ Globális Terrorizmus Elleni Stratégiája folytatódik, hogy legyőzzük ezt a bűncselekményt, akkor minden területen és minden szinten együtt kell működnünk."⁵⁴ Az elmúlt évtizedekben számos területen történt előrelépés, számos megállapodás látott napvilágot, melyek kétség kívül a terrorizmus felszámolásának építőkövei. Úgy vélem azonban, hogy a technológia, és ezen belül is a kibertechnológia gyors fejlődésével nem csak a megelőzés és felderítés válik könnyebbé, hanem a terrorakciók eredményessége és következményeinek súlyossága is fokozódik, melyek új típusú reagálási mechanizmusok kialakítását sürgetik.

Általános vélekedés, hogy a globalizáció, a modernizáció, illetve az egyre erőteljesebb, olykor kezeletlen szociális feszültségek a terrorizmust erősítik. Azonban az AIV (Advisory Council on International Affairs) 2016-os álláspontja⁵⁵ is megerősíti azt a vélekedést, hogy a megoldás nem egy új terrorizmus-ellenes rezsim, szervezet felállítását célként kitűző folyamat elkezdésében rejlik, hanem abban, hogy a már fennálló intézmények közötti koordináció és kooperáció a lehető legmagasabb szinten megvalósuljon. Hiszen a jelenlegi rezsim igenis képes arra, hogy hatékonyan fellépjen a terrorizmus ellen. Ahogyan Jonathan Charney fogalmaz, „hosszútávon az Egyesült Államok érdekeit és a nemzetközi közösség érdekeit az Alapokmányra épített világrend szolgálja. Ha a nemzetközi terroristáknak lehet egyáltalán egy koherens céljuk, ez éppen ennek a rendnek az aláaknázása”⁵⁶. Nyilvánvaló, hogy a terrorcselekmények megelőzésére és a terroristák felderítésére tett

erőfeszítések elengedhetetlen eszközei a terrorizmus-ellenes stratégiának, azonban ezek csak egy kis részét képezik az e téren elvégzendő feladatoknak, hiszen a probléma gyökerei mélyebben vannak, és talán e mélyebben rejlő okok kezelésével, hosszútávon nagyobb előrelépést tehet a nemzetközi közösség.

MELLÉKLETEK

1. melléklet – Forrás: Kramer, Hilde Haaland – Yetiv, Steve A. [2007]: *The UN Security Council's Response to Terrorism, Before and After September 11, 2001*. Political Science Quarterly, Vol 122, No. 3., 416. oldal.

TABLE 1

Number of Countries that Ratified the International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings (1997) and the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (1999)

Year	Convention for the Suppression of Terrorist Bombings	Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism
1998	1	—
1999	7	—
2000	9	2
1/1–9/11 2001	10	2
9/12–12/31 2001	19	12
2002	32	48
2003	37	43
2004	17	25
2005	13	17
1/1–3/13 2006	—	2
Total	145	151

Source: UN Treaty Collection website, <http://untreaty.un.org/English/treaty.asp> and e-mail correspondence (11 April 2006) from the UN Treaty Section, providing information on when countries ratified the International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings (1997) and the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (1999).

1. A Terrorista bombatámadások és a Terrorizmus pénzügyi finanszírozásának visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezményeket ratifikáló államok száma 1998 és 2006 között.

2. melléklet – Forrás: Kramer – Yetiv [2007], 418. oldal

TABLE 3
UN Security Council Resolutions on Terrorism before 11 September 2001

Year	Resolution	Content	Vote	Type
1989	635	On making of plastic or sheet explosives for the purpose of detection	Unanimously	Technical
1991	687	On restoration of the sovereignty, independence, and territorial integrity of Kuwait	12 to 1 (Cuba) ^a	Terrorism minor issue
1992	731	On the destruction of Pan American flight 103 and Union des transports aeriens flight 772	Unanimously	Response to terror act
1992	748	On sanctions against the Libyan Arab Jamahiriya	10 to 0 ^b	Response to terror act, sanctions
1993	883	On sanctions against the Libyan Arab Jamahiriya in connection with Libyan non-compliance with Security Council Resolutions 731 (1992) and 748 (1992)	11 to 0 ^c	Response to terror act, sanctions
1996	1044	Calling upon Sudan to extradite to Ethiopia the three suspects wanted in connection with the assassination attempt against President Mubarak of Egypt	Unanimously	Response to terror act
1996	1054	On sanctions against Sudan in connection with non-compliance with Security Council Resolution 1044 (1996)	13 to 0 ^d	Response to terror act, sanctions
1998	1189	Concerning the terrorist bomb attacks of 7 August 1998 in Kenya and Tanzania	Unanimously	Response to terror act
1998	1214	On the situation in Afghanistan	Unanimously	Terrorism minor issue
1999	1267	On measures against the Taliban	Unanimously	Response to terror act, sanctions
1999	1269	On international cooperation in the fight against terrorism	Unanimously	General
2000	1333	On measures against the Taliban	13 to 0 ^e	Response to terror act, sanctions
2001	1363	On the establishment of a mechanism to monitor the implementation of measures imposed by Resolutions 1267 (1999) and 1333 (2000)	Unanimously	Response to terror act, sanctions

Source: The United Nations, "UN Action Against Terrorism, Action by the Security Council," accessed at <http://www.un.org/terrorism/sc.htm>, 6 February 2006. S/RES/883 was not on the website, but has been added by the authors.

^aTwo abstaining (Ecuador, Yemen).

^bFive abstaining (Cape Verde, China, India, Morocco, Zimbabwe).

^cFour abstaining (China, Djibouti, Morocco, Pakistan).

^dTwo abstaining (China, USSR).

^eTwo abstaining (China, Malaysia).

2. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának terrorizmussal kapcsolatos határozatai 2001.

szeptember 11-ét megelőzően

3. melléklet – Forrás: Kramer – Yetiv [2007], 417. oldal.

TABLE 2

Comparison of UN Security Council Resolutions on Terrorism Passed Before and After 11 September 2001

Security Council Resolutions on Terrorism	Before September 11	After September 11
Total	13	20
Average per year	~1	4–5
General/technical	2 (15,5%)	11 (55%) ^a
Terrorism a minor issue	2 (15,5%)	—
Response to terror act	3 (23%)	11 (55%) ^a
Response to terror act and sanctions	6 (46%)	1 (5%) ^a
Unanimous vote	8 (62%)	19 (95%)
No-vote or abstained vote	5 (38%)	1 (5%)

Source: The United Nations, "UN Action Against Terrorism, Action by the Security Council," accessed at <http://www.un.org/terrorism/sc.htm>, 6 February 2006.

^aSome of the post-September 11 resolutions have been classified as more than one type (see Table 4). This explains why the classification of the post-September 11 resolutions adds up to more than 100%.

3. Az ENSZ Biztonsági Tanács által 2001. szeptember 11-e előtt és azt követően hozott

terrorizmussal kapcsolatos határozatainak összehasonlítás

4. melléklet – Forrás: Kramer – Yetiv [2007], 419. oldal.

TABLE 4
UN Security Council Resolutions on Terrorism after 11 September 2001

Year	Resolution	Content	Vote	Type
2001	1368	Condemning the terrorist attacks of 11 September 2001 in New York, Washington DC, and Pennsylvania, United States of America	Unanimously	Response to terror act
2001	1373	On threats to international peace and security caused by terrorist acts	Unanimously	General/response to terror act
2001	1377	On the adoption of declaration on the global effort to combat terrorism	Unanimously	General/response to terror act
2002	1438	On the bomb attacks in Bali (Indonesia)	Unanimously	Response to terror act
2002	1440	On condemning the act of taking hostages in Moscow, Russian Federation, on 23 October 2002	Unanimously	Response to terror act
2002	1450	Condemning the terrorist bomb attack in Kikambala, Kenya, and the attempted missile attack on the airliner departing Mombasa, Kenya, 28 November 2002	14 to 1 (Syria)	Response to terror act
2002	1452	On the implementation of measures imposed by para. 4 (b) of Resolution 1267 (1999) and para. 1 and 2 (a) of Resolution 1390 (2002)	Unanimously	General
2003	1455	On improving of implementation of measures imposed by para. 4(b) of Resolution 1267 (1999), para. 8(c) of resolution 1333 (2000), and para. 1 and 2 of Resolution 1390 (2002)	Unanimously	General
2003	1456	On combating terrorism	Unanimously	General
2003	1465	On the bomb attack in Bogota, Colombia	Unanimously	Response to terror act
2003	1516	On the bomb attacks in Istanbul, Turkey, on 15 and 20 November 2003	Unanimously	Response to terror act
2004	1526	Threats to international peace and security caused by terrorist acts and measures against al Qaeda and the Taliban	Unanimously	General/response to terror act, sanctions
2004	1530	On the bomb attacks in Madrid, Spain, on 11 March 2004	Unanimously	Response to terror act
2004	1535	On the revitalization of the Security Council Committee established pursuant to Resolution 1373 (2001) concerning counter-terrorism	Unanimously	General
2004	1540	On non-proliferation of nuclear, chemical, and biological weapons	Unanimously	General
2004	1566	On international cooperation in the fight against terrorism	Unanimously	General
2005	1611	On bomb attacks in London on 7 July 2005	Unanimously	Response to terror act
2005	1617	On international cooperation in the fight against terrorism	Unanimously	General
2005	1618	On continued terrorist attacks in Iraq	Unanimously	Response to terror act
2005	1624	On threats to international peace and security	Unanimously	General

Source: The United Nations, "UN Action Against Terrorism, Action by the Security Council," accessed at <http://www.un.org/terrorism/sc.htm>, 6 February 2006. S/RES/1625, which the UN website has classified as dealing with terrorism but which, in fact, deals with the general situation in Africa, has not been included by the authors.

4. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának terrorizmussal kapcsolatos határozatai 2001. szeptember 11-ét követően

¹ Hershberg, Erik – Moore, Kevin W. [2002]: *Introduction: Place, Perspective, and Power – Interpreting September 11*. In: *Critical Views of September 11. Analysis from Around the World*. Edited by Hershberg, Erik – Moore, Kevin W., The New Press, New York, ISBN 1-56584-771-7.

² Hershberg, Erik – Moore, Kevin W. [2002]: *Introduction: Place, Perspective, and Power – Interpreting September 11*. In: *Critical Views of September 11. Analysis from Around the World*. Edited by Hershberg, Erik – Moore, Kevin W., The New Press, New York, ISBN 1-56584-771-7.

³ Andor László – Tálás Péter – Valki László [2004]: *Irak – Háborúra ítéve*. Zrínyi Kiadó, Budapest, ISBN 963-327-377-3.

⁴ Lásd bővebben: Andor László – Tálás Péter – Valki László [2004]

⁵ Cassese, Antonio [2001]: *Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law*, European Journal of International Law, Vol. 12 No. 5, 993-1001, URL: <http://www.ejil.org/pdfs/12/5/1558.pdf> - Letöltés ideje: 2017. 03. 21.

⁶ UN Security Council: *Resolution 1368*. 12 September 2001, URL: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001)) - Letöltés ideje: 2016. 04. 19.

⁷ UN Security Council: *Resolution 1373*. 28 September 2001, URL: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001)) - Letöltés ideje: 2016. 04. 19.

⁸ A dokumentumban használt kifejezés: „by all means”

⁹ Idézi: Kramer, Hilde Haaland – Yetiv, Steve A. [2007]: *The UN Security Council's Response to Terrorism, Before and After September 11, 2001*. Political Science Quarterly, Vol 122, No. 3. 414. oldal

¹⁰ Kovács Péter [2004]

¹¹ Kaponyi [2012]: *Az ENSZ CTITF (ENSZ terrorizmus Elleni Akciócsoportja) és az alapvető jogok védelme*

¹² A listán innentől kezdve minden egyes természetes és jogi személy szerepelt, aki/ami kapcsolatba hozható volt a terrorizmussal.

¹³ Például: 1267 Committee (AlQaida and Taliban Sanctions Committee), 1540 Committee (terrorism and weapons of mass destruction), 1566 Working Group (solutions and coordination)

¹⁴ Okosi [2005]

¹⁵ UN Security Council: *Resolution 1535*. 26 March 2004, URL: <http://www.un.org/press/en/2004/sc8041.doc.htm> - Letöltés ideje: 2017. 03. 18.

¹⁶ UN Security Council: *Resolution 1566* (Threats to international peace and security caused by terrorist acts). 8 October 2004, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566%20%282004%29. - Letöltés ideje: 2017. 03. 10.

¹⁷ Kramer – Yetiv [2007]

¹⁸ Az országjelentésekben az egyes államoknak a CTC által feltett olyan típusú kérdésekre kell felelniük, mint például: „What legislation and procedures exist for freezing accounts and assets at banks and financial institutions?”; „What legislation and procedures exist to prevent terrorists

acting from your territory against other states or citizens?"; „What steps have been taken to establish terrorist acts as serious criminal offences and to ensure that the punishment reflects the seriousness of such terrorist acts?”. UN Security Council: *S/2001/1297* (Report of the European Union to the Security Council Committee established pursuant to resolution 1373 (2001) concerning counter-terrorism), 28 December 2001, URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/organisations/un/docs/eu1373_en.pdf - Letöltés ideje: 2017. 03. 31.

¹⁹ Idézi Kramer – Yetiv [2007], 423-424. oldal

²⁰ Péczeli Anna [2010]: *Az ENSZ BT 1373. (2001) számú határozata*. Grotius, Budapest, URL: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=VFJNXZ> - Letöltés ideje: 2017. 03. 07.

²¹ Például a Biztonsági Tanács 1989-ben hozta meg a 635-ös számú határozatát, mely amellet, hogy az első BT kereteken belül meghozott terrorizmussal foglalkozó határozat volt, egyben az 1988. december 21-én bekövetkezett Lockerbie tragédiára adott válaszlépésként értelmezhető.

²² Bester [2012]

²³ Kramer – Yetiv [2007]

²⁴ UN General Assembly: *Resolution A/52/164* (International Convention for the Suppression of Terrorist Bombing). 9 January 1998.

²⁵ UN General Assembly: *Resolution A/54/109* (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism). 9 December 1999.

²⁶ Lásd bővebben az 1. mellékletet.

²⁷ Amint azt a dolgozat elején hangsúlyoztam, jelen dolgozatban csak a releváns dokumentumokat, egyezményeket, határozatokat dolgoztam fel, így tehát azt is le kell szögezni, hogy az egyes, e témában releváns források olykor különböző számot mutatnak a tekintetben, hogy hány darab egyezmény, határozat született a terrorizmussal kapcsolatban. Például szintén egy, a BT határozatait felvonultató tanulmányban (Leurdijk, Dick A. – Beernink, Stella I.M.L. [2003]: *Decision-making by the Security Council: Terrorist acts which threaten international peace and security 1989-2003, A Survey of Resolutions*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Hague, URL: <https://www.clingendael.nl/publication/decision-making-security-councilterrorist-acts-which-threaten-international-peace-and> - Letöltés ideje: 2017. 04. 17.), a számok alapján 2001-et megelőzően 16 határozat látott napvilágot. Szeretném hangsúlyozni, hogy a dolgozat szempontjából az általam említett és elemzett dokumentumok a kiemelendők és nem kívánom tárgyalni a számok közti különbségek okait, mivel a témát tekintve a lényeg mindenhol azonos, mégpedig, hogy kijelenthetjük: 2001 után, a dokumentumok kategorizálásától (például, hogy terrorizmussal kapcsolatos-e az, amelyikben csak egyszer szerepel a 'terrorizmus' szó, vagy kizárólag az sorolható ide, amelyik több bekezdésben foglalkozik azzal) függetlenül, azonos időn, belül több dokumentum született a terrorizmussal kapcsolatban.

²⁸ Lásd bővebben az 2. és 3. mellékletet.

²⁹ Lásd bővebben a 3. és 4. mellékletet.

³⁰ Kramer – Yetiv [2007]

³¹ UN General Assembly: *Resolution A/56/160*. 13 February 2002, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/56/160 - Letöltés ideje: 2017. 03. 25.

³² Bester [2012]

³³ Magyarics Tamás [2006]: *Az Egyesült Államok nemzetbiztonsági politikája 2001. szeptember 11. után*. In: *Válaszok a terrorizmusra II.: A politikai marketing csapdájában*, szerk.: Tólas, Péter, Mágustudió, Budapest, 87-101., ISBN 963 219 756 9.

³⁴ Kiss J. László [2006]: *A hiperterrorizmus és az „új” nemzetközi rend kialakulása*. In: *Válaszok a terrorizmusra II.: A politikai marketing csapdájában*, szerk.: Tólas, Péter, Mágustudió, Budapest, 87-101., ISBN 963 219 756 9.

³⁵ Cassese [2001]

³⁶ Kramer – Yetiv [2007]

³⁷ Bester [2012]

³⁸ UN General Assembly: *Resolution A/55/25*. 8 January 2001, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/25 - Letöltés ideje: 2017. 03. 26.

³⁹ Lásd bővebben: UN General Assembly: *Resolution A/55/59*. 17 January 2001, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/59 - Letöltés ideje: 2017. 03. 26.

⁴⁰ Bester [2012]

⁴¹ UN Security Council: *Resolution 1735*. 22 December 2006, URL: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1735\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1735(2006)) – Letöltés ideje: 2017. 03. 25.

⁴² Szentesi György [2006]: *Terrorizmus különleges pusztító eszközökkel (A tömegpusztító fegyverek és a terrorizmus)*. In: *Válaszok a terrorizmusra II.: A politikai marketing csapdájában*, szerk.: Tólas, Péter, Mágustudió, Budapest, 87-101., ISBN 963 219 756 9. – Az 1990-es évektől kezdve (bizonyára az előtt is valamilyen szinten) egyre több bizonyítékot és adatot találtak arra vonatkozóan, hogy a terrorista szervezetek nagy érdeklődést mutatnak a különösen nagy pusztító erővel rendelkező fegyverek iránt (ideértve a nukleáris fegyvereket), melyek közül elsősorban a mérgező, járványokat és betegségeket előidéző anyagok a legkeresettebbek.

⁴³ UN General Assembly: *Resolution A/55/305-S/2000/809* (Report of the Panel on United Nations Peace Operations - „Brahimi-jelentés”), 21 August 2000, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/55/305 - Letöltés ideje: 2017. 03. 26.

⁴⁴ például: az A/RES/57/219 és az A/RES/58/187-es határozat után, 2005-ben az A/RES/59/191-es közgyűlési határozat, vagy például az International Commission on Intervention and State Sovereignty: *The Responsibility to Protect* (Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty). December 2001, International Development Research Center, Ottawa, Canada, ISBN0-88936-960-7, interneten elérhető az alábbi címen: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>.

⁴⁵ Office of the High Commissioner for Human Rights: *Resolution 2003/68*. 25 April 2003, URL: <http://www.refworld.org/topic,50ffbce5160,50ffbce5181,43f3134b0,0,UNCHR,,html> – Letöltés ideje: 2017. 03. 18.

⁴⁶ UN General Assembly: *Resolution A/58/187*. 22 March 2004, 9. pont URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/58/187 - Letöltés ideje: 2017. 03. 25.

⁴⁷ OHCHR hivatalos oldala, URL: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Terrorism/Pages/SRTerrorismIndex.aspx> – Letöltés ideje: 2017. 04. 13.

⁴⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights: *Note to the Chair of the Counter-Terrorism Committee: A Human Rights Perspective on Counter-Terrorism Measures.* 23 September 2002, URL: http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/rights/2002_09_23_ctcchair_note.pdf - Letöltés ideje: 2017. 04. 02.

⁴⁹ Amnesty International: *Open Letter to the Members of the Security Council.* 17 January 2002, IOR 50/003/2002, URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/ior50/003/2002/en/> - Letöltés ideje: 2017. 04. 02.

⁵⁰ Például, ha csökken a terrortámadások száma, nem tudhatjuk biztosan, hogy ez a stratégia sikeressége, vagy esetleg a véletlen, vagy más körülmények megváltozása okán következett be.

⁵¹ Európai Bizottság [2013]: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Az Európai Unió belső biztonsági stratégiájának végrehajtásáról szóló második jelentés,* Brüsszel, 2013.04.10., COM (2013) 179 final, URL: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/HU/1-2013-179-HU-F1-1.Pdf>. – Letöltés ideje 2016. 06. 03. – „2012 harmadik negyedéig az Europol több mint 200 000 műveleti üzenet cseréjét segítette elő, és mintegy 12 000 ügy elindítását kezdeményezte.” (5. o.)

⁵² Kiss [szerkesztés alatt]: *Az Európai Unió terrorizmus-ellenes stratégiája – Ez 2011 óta évi 200 körül stabilizálódott.*

⁵³ Mueller, John [2006]: *The Myth of the Omnipresent Enemy.* Mises Review 12, No. 2.

⁵⁴ Forrás: United Nations Information Service: *Budapesti szeminárium az ENSZ Terrorizmus Ellenés Globális Stratégiájának ismertetésére,* 2011. június 17., URL: <http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2011/uniscp651.html> - Letöltés ideje: 2017. 03. 19.

⁵⁵ Advisory Council on International Affairs [2006]: *Counterterrorism from an International and European Perspective.* AIV, Hague. No. 49.

⁵⁶ Idézi Kovács Péter [2004]

ESSZÉ

MINDENKI „JÁTSZÓTERE”, SZÍRIA:
AVAGY A GLOBÁLIS ÉS RÉGIÓS HATALMI
VERSENGÉS ÁLDOZATA

Szabó Nikolett

Absztrakt

A 21. századra talán azt lehetne mondani, hogy a Közel-Kelet vált az új „puskaporos hordóvá”. A köztudott 2001-es terrortámadás óta rengeteg incidens történt, beleértve Afganisztán lerohanását és az iraki háborút. Ezek csak előfutárai voltak a napjainkra kibontakozott eseményeknek. Az arab tavasz pedig szintén teljes fordulatokat, harcokat és komoly ellentéteket eredményezett a térségben. Az ezek után kibontakozó szíriai háború pedig már napjaink eseménye, amely még mindig nem ért véget. Az ott megtelepült ISIS pedig a ma számon tartott legveszélyesebb terrorszervezetté nőtte ki magát. A nemzetközi szervezetek tétlenül állnak a kialakult helyzet előtt, míg a két résztvevő nagyhatalom ellentétei csak fokozzák az ott uralkodó szörnyűséges állapotokat..

Kulcsszavak: szíriai polgárháború, Asszad, Donald Trump, USA
külpolitika

Az államoknak egyre nagyobb dolguk akad a fejlettségi szinten fenntartásával vagy növelésével, mely javarészt nem összeegyeztethető a környezettudatos technológia, eszközök használatával. A fejlett országok a gazdaságuk megfelelő működése érdekében túlnyomó esetben nem engedhetik meg a környezetvédelmi szempontok figyelembe vételét, ugyanakkor az ő esetük remek példát állíthat a világ többi országa számára, hogy kövessék a globális klíma védelmének irányába tett intézkedéseket. A fejletlen országok a gazdaságuk fellendítése mellett nem veszik figyelembe, hogy az ahhoz szükséges technológia, esetleg eszközök a környezetre káros hatással vannak.

A 21. századra talán azt lehetne mondani, hogy a Közel-Kelet vált az új „puskaporos hordóvá”. A köztudott 2001-es terrortámadás óta rengeteg incidens történt, beleértve Afganisztán lerohanását és az iraki háborút. Ezek csak előfutárai voltak a napjainkra kibontakozott eseményeknek. Az arab tavasz pedig szintén teljes fordulatokat, harcokat és komoly ellentéteket eredményezett a térségben. Az ezek után kibontakozó szíriai háború pedig már napjaink eseménye, amely még mindig nem ért véget. Az ott megtelepült ISIS pedig a ma számon tartott legveszélyesebb terrorszervezetté nőtte ki magát. A nemzetközi szervezetek tétlenül állnak a kialakult helyzet előtt, míg a két résztvevő nagyhatalom ellentétei csak fokozzák az ott uralkodó szörnyűséges állapotokat.

Tanulmányomban egy átfogó elemzés keretében szeretném ismertetni a két vezető nagyhatalom kapcsolatát a szíriai konfliktus górcsövén át vizsgálva. Fő célom, hogy a két ország viszonyát elemezve feltárjam azokat a tényezőket és okokat, melyek meggátolták az USA-t és Oroszországot az együttműködésben a Közel-Keleten. Második

fontos pontként pedig a jelen helyzetet és Donald Trump amerikai elnökké választását venném szemügyre, feltéve azt a kérdést, hogy vajon a Trump-elnökség mennyiben gyengíti meg az Egyesült Államok nemzetközi irányító szerepét és engedi át valamelyest azt az orosz államfőnek, Vlagyimir Putyinnak.

Ami pedig a kifejtés menetét illeti, az első részben azt indokolnám meg, hogy miért is ezt a témát választottam tanulmányom céljául. Itt megemlíteném azokat a közvetlen hatások, mint például a migrációs válság és a terrorizmustól való félelem, amely még bennünket, magyar közembereket is elért. Valamint azt is, hogy miért ezt a két országot tettem elemzésem központi szerepébe. A második részben szeretném részletezni, hogy hogyan is jutott el Szíria ebbe a kilátástalan helyzetbe. Azután azt taglalnám, hogy mely hatalmak, nemzetközi aktorok, szereplők avatkoznak közbe beszélve a kurdokról és például Iránról röviden. A részben legfőképpen a két nagyhatalmat, az USA-t és Oroszországot, annak viszonyát szeretném szemügyre venni, hogy jobban megértsük és áttekinthessük, miért nem sikerült megoldani együttesen a helyzetet Szíriában. Ezzel szoros összefüggésben pedig azt, hogy milyen érdekek és érdekeltségek állnak egymással szemben, és hogyan jelenik ez meg a gyakorlatban.. Az ötödik részben pedig a most lezajlott amerikai választások hatását, és az új elnök, Donald Trump külpolitikáját részletezném a konfliktust illetően, továbbá a Vlagyimir Putyinnal való viszonyát, és az USA nemzetközi rendszerben betöltött szerepét az új kormányzat kezdetén. Itt főleg alapot fogok szolgáltatni feltételezésemhez, melyet fentebb a tanulmányom második fontos összetevőjeként említettem. Végül pedig egy összegzés lenne, egy rövidebb konklúzió, melyben összefoglalnám az eddig leírtakat és egy rövid logikai áttekintést fogalmaznék meg. Ahogy azt a bevezetőben is említettem, először

szeretném megindokolni, hogy miért a szíriai konfliktust választottam cikkem témájául. A szubjektív indíttatás nyilván az volt, hogy nagyon is érdekel az, ami ott történik, és úgy gondoltam, érdemes belevetni magam az érdekek és ok-okozatok hálójának kibogozásába. Másrészt tanulmányaim folytán a biztonságpolitika áll hozzám a legközelebb, így ezeket az eseményeket még nagyobb érdeklődéssel követem.

Objektív ok volt az, hogy napjaink és az utóbbi évek egyik legvitatottabb kérdéséről van szó, amelynek hatását mi, és más európai országok is megélhették, sőt élik át még most is. Így egy több kontinensre kiterjedő problémává nőtte ki magát Szíria, legfőképpen az onnan jövő menekültáradattal. A legtöbb európai ország az elmúlt két évben kezdte el hirtelen realizálni, hogy mit is jelent a szíriai polgárháború a számukra. Embereket. Méghozzá emberek tömegét. Arról nem lehet beszélni, hogy a menekültek befogadásával, megsegítésével és letelepítésével kapcsolatban létezett volna egy páneurópai, vagy egyáltalán egy közös uniós fellépés. Több táborra szakadtak az országok. Hazánkban az keltett hatalmas riadalmat, amikor 2015 augusztusában a Keleti Pályaudvaron vált kezelhetetlenné a helyzet az ott táborozó menekültek miatt, akik tömegesen a német térség felé szerettek volna továbbmenni.¹ Azon év december végéig egyébként kicsivel több, mint 177 ezer menekültkérelmet nyújtottak be a mi országunkban, ezzel a második helyet „megszerezve” Németország mögött, aki több mint 470 ezer kérelmet kellett, hogy elbíráljon.²

A visegrádi országokon belül sem volt ezzel kapcsolatban teljes egyetértés, hogy hogyan védjék a határaikat. Míg mi például több más közép-kelet-európai országhoz hasonlóan elleneztük az uniós kvótát

és a menekültek beengedését, addig Németország politikája teljesen más irányvonalat követ mai napig ezzel kapcsolatban.³

Az európai országok vegyes hozzáállása is érdekes a maga módján, így nyilván még egy okkal többet találtam, hogy miért irányítsam a figyelmemet Szíriára.

Továbbá, ami pedig összefügg a migrációs válsággal, az az emberek félelme a terrorizmus lehetőségétől. Sokszor egymást kísérő fogalomként jelenik meg a bevándorló, menekült és a terrorista, főleg, ha közel-keleti térségről van szó. Az emberek egy nagyobb része ráadásul úgy gondolja a közép-európai térségben, hogy a bevándorlók érkezésével nemcsak a társadalmi biztonság csökken, hanem a munkalehetőségek is. Egy korábbi 2016-os felmérés alapján a magyarok 76%-a gondolja azt, hogy a bevándorlók jelenléte növeli a terrorizmus kockázatát. A statisztika egyébként több európai országot is felvonultat, és a legalacsonyabb érték csak 40%.⁴ Ezekből az adatokból is kitűnik, hogy a Szíriából érkező menekültek problémája, és az országban gyökeret vert ISIS szorosan összekapcsolódik az emberek fejében.

Valamint rengeteg érdek fűződik ehhez a térséghez, nem beszélve a két vezető nagyhatalom ott tanúsított jelenlétéről, amelyek igen nagymértékben hatottak a kialakult helyzetre, ahogy magára a nemzetközi rendszerre is. Nyilván azért választottam az USA és Oroszország viszonyainak elemzését, mert a világsajtó és a nemzetközi politika is a kettejük pengeélen táncoló kapcsolatát figyeli árgus szemekkel. Habár nyilván az új kormányzat most változásokat igyekszik alkalmazni, az akkor is kérdés marad, hogy ez mennyiben hasznos, és leginkább kinek az. Viszont le kellett szűkítenem a témát egy adott konfliktusra, hogy minek keretében is vizsgálódom. Erre

pedig a legalkalmasabbnak Szíriát ítélt meg. A továbbiakban pedig már a szíriai polgárháborút és annak szereplőit fogom bemutatni.

A szíriai polgárháború talán idővel a végéhez közeledik, habár nagyon lassú folyamatnak ígérkezik. Aszتانában, a kazah fővárosban orosz, török és iráni vezetéssel béketárgyalásokat folytattak még az év elején. Az itt elért eredményeket, illetve nehézségeket már egyfajta alapként is tekinthették a 2017. február 23-án kezdődő béketárgyaláshoz, melyet már az ENSZ szorgalmazott. Erre Genfben került sor.⁵ Az ENSZ úgy nyilatkozott erről a tárgyalási folyamatról, mint az eddigi legpozitívabb lefolyású tárgyalásról a szembenálló felek között. Ezt a nyilatkozatot még március elején tették közzé.⁶ Azonban az érdekellentétek még mindig megbolygatják a tárgyalások menetét.

Legutoljára a szíriai ellenzéki erők delegációja függesztette fel képviselőségét az aszتانai béketárgyalásokon a kormányzat bombatámadásai ürügyén.⁷ A tárgyalások, mint kiderült, Genfben újraindultak május 16-án.⁸ Amint látjuk, rendkívül nehéz megtalálniuk a közös hangot, ami talán ennyi év után szinte lehetetlennek is tűnő feladat lehet. Azonban mielőtt még erről bővebben írnék, érdemes felvázolni, hogy hogyan jutottunk el idáig. A gyökerek elég messzire nyúlnak vissza, de egy rövidebb, érthető áttekintést igyekszem róla nyújtani a továbbiakban.

Amikor 2000-ben Bashar al-Assad átvette apja helyét, és Szíria elnöke lett, még reformerként emlegették. Apja politikai foglyai közül 600-at szabadlábra engedett, és megjelentek az első független újságok a sajtóban. Azonban ez nem tartott túl sokáig. 2001-ben már újra elfogtak olyanokat, akik ellenzéki véleményeket képviseltek és hangoztattak.⁹

A mai polgárháború okai között többek között az is szerepel, hogy Assad milyen rezsimet tartott fenn az utóbbi években. Már a háború

előtt is tapasztalható volt az emberek elégedetlensége a magas munkanélküliség, a korrupció és a politikai szabadság hiánya miatt.¹⁰

Valamint az egyik katalizátora még az eseményeknek az akkoriban a térségben végigsöprő arab tavasz volt. Sorra dőltek meg a Szíriához hasonló diktatórikus rezsimek. Szíriában viszont 2011 tavaszakor kezdődött a konfliktus azzal, hogy pár fiatalat lecsukott és bizonyos források szerint megkínzott az állami rendőrség, mert kormányellenes graffitikat festettek Dara városában egy középület falára. Az emberek tüntetni kezdtek a fiatalok szabadon bocsájtásáért, szélesebb szabadságjogokért és demokráciáért, azonban a békés megmozdulásra március 18-án fegyverrel válaszoltak a hatóságok (4 ember meghalt). Később az áldozatok temetésén is lövöldözés támadt, amely még egy ember halálát okozta. A tömegek felbolydultak, és országsszerte tüntetések, harcok bontakoztak ki.¹¹ 2012 júliusában már a Vörös Kereszt polgárháborúnak nevezte a Szíriában kialakult erőszakos cselekmények sorát.¹² Habár Bashar al-Assad, az ország vezetője nem gondolta volna, hogy ez következik be, hiszen a New York Times-nak még az arab tavasz idején azt nyilatkozta, hogy „Szíria stabil,”¹³ a népe mégis azért tüntetett, hogy mondjon le posztjáról.¹⁴

2011-től államok sora kezdett el szankciókat alkalmazni Szíria ellen, így például az Egyesült Államok, Törökország és az Európai Unió. 2011 novemberében az Arab Liga felfüggesztette Szíria tagságát. Mindezt a kormányzati erők erőszakos és embertelen fellépésével indokolták, köztük arra is bizonyítékot találtak, hogy vegyi fegyvereket használtak fel a tüntetők és a lázadók ellen. Eközben az Egyesült Államok és Oroszország által bombázások zajlottak az ország területén ISIS központokat véve célba. Bár a bombázások egy része szerencsétlenül szíriai civileket és katonákat is

talált el. Az ENSZ pedig továbbra is igyekszik humanitárius segítséget nyújtani és életmentő csomagokat szállítani az országba.¹⁵

Mindezek következtében Szíria többszörösen sújtott állam lett. A polgárháború pusztításának egyik „jelképe” Aleppo városa lett, amelyről rengeteg kép készült az évek alatt, bemutatva az ott végbevitt rettenetes pusztítást. Aleppo 4 évig volt a lázadók és a kormánypárti katonák harcának színtere, míg végül a kormánypártiak teljesen elfoglalták Alleppót 2016 decemberében.¹⁶

A polgárháború kitörése óta 11 millió ember hagyta el az otthonát, ami körülbelül azt jelenti, hogy minden órában 50 család indult útnak.¹⁷ Ebből 5 millió más országban keresett menedéket, vagyis minden ötödik szíriai menekültnek számít. Azonban a menekültek mindössze 10%-a vette célba Európát, mint lehetséges menedéket.¹⁸ Több mint 2 millió gyermek olyan területeken él, amelyek ostrom vagy ostromzár alatt vannak.¹⁹ Az emberek nagyon nehezen tudnak megélni, akik ott maradtak. Az ostromolt területeken sokszor nincs áram, ivóvíz és ételt is nehéz találni. Az élelmiszerek ára irgalmatlanul megugrott. Két font cukor 10 ezer lírába kerül, míg mondjuk egy ottani nyugdíjas havi juttatása 13 ezer líra. Pár ilyen helyzetben lévő családot kérdeztek ottani létükről, és egyikük azt mondta, hogy a világ nem tekinti őket ugyanolyan embereknek, mert nem segítenek rajtuk.²⁰

A szíriai konfliktus egy annyira bonyolult háborúvá nőtte ki magát, amely nem csak a szíriai ellenzékiek és a kormánypártiak közötti harcokat jelenti, hanem olyan országok és népcsoportok, illetve szervezetek avatkoztak közbe, amely csak még átláthatatlanabbá tették az eseményeket, azok elkövetőit és még inkább azok okait és céljait. Az alábbiakban azonban megpróbálkozom ismertetni a legfontosabb aktorokat, és magyarázatot adni szíriai jelenlétükre.

Azonban Oroszországot és az Egyesült Államokat külön részben, bővebben fogom tárgyalni, így őket most kihagyom a felsorolásból.

Többféle bontásban is magyarázható a csoportok jelenléte. Az egyik, amikor a polgárháborút vívó ellenfelek, a kormánypártiak és az ellenzékiek támogatói szerint bontjuk meg a külső hatalmakat. A második egy vallásos vonulat szerint is felbontja az egyes beavatkozó erőket. A harmadik pedig a proximi háborús elmélet, amelyről ebben a részben nem szeretnék beszélni, hiszen az leginkább ismételt az Egyesült Államokhoz és Oroszországhoz köthető.

Elsőként Iránról írnék röviden és a Hezbollahról, mivel kettejük szerepe erősen összekapcsolódik. Irán és Szíria viszonyáról érdemes megjegyezni, hogy érdekes kapcsolat van közöttük. Vallási alapon nem lehet őket egy kalap alá húzni, Szíria alavita vezetősége vallásilag eltér az iráni síitától, habár az alavita az egyik válfaja a síitának, már távolabb állnak egymástól.²¹ Irán kapcsolata Szíriával visszanyúlik egészen az irak-iráni háború idejére (1980-88.), amikor is Szíria nyíltan támogatta Iránt. Innen ered a kapcsolat és a barátság.²² Egyébként Szíria és Irán 2006-ban megállapodást kötöttek közös hadműveletek végzésére, amely legfőképpen közös ellenségeik, az Egyesült Államok és Izrael ellen szólt.²³ Irán úgy tekint Szíriára, mint fontos összekötőjére a Földközi-tengerrel. Így kereskedelmi, gazdasági okai is vannak, amiért Asszad pártját fogja. Ráadásul Szíria olyan államok között fekszik, amelyekben Iránnak politikai és katonai kapcsolatai, ambíciói vannak. Itt érdemes megemlíteni a Hezbollahot, ami ma Libanonban egy katonai szervezet, amely politikai aktorként is tevékenykedik.²⁴ Ennek az igen vegyesen megítélt szervezetnek még 1982-ig nyúlnak vissza a gyökerei. Abban az évben támadta meg és szállta meg Izrael Libanon déli részét. 1984-85 körül jöhetett létre ez a szervezet, mely síita szélsőségeket tömörített magában, és

Izrael ellen harcolt Líbiában. Irán pedig anyagilag kezdte el támogatni a csoportot, ugyanis Izrael közös ellenségnek számított. Szíria pedig csakugyan támogatta a Hezbollahot már ebben az időben. A 2006-os libanoni háború idején ugyanígy megmaradtak a kapcsolatok, Irán fegyverrel, kiképzéssel támogatta a csoportot, míg Szíria politikai támogatást nyújtott.²⁵ Szíria, avagy ahogy egyszer Irán vezetője nevezte, országa 35. provinciájának,²⁶ elvesztése tehát egyenlő lenne azzal, hogy Irán elveszti közvetlen hozzáférési pontját Libanonhoz és így a Hezbollahhoz. Ezért amikor kitört a polgárháború, a kormánypártot és Asszadot segítette Irán vezetője, Ali Khamenei. Katonákat és fegyvereket küldött, és ennek mennyisége az évek és a háború előrehaladtával csak nőtt.²⁷ Sokan úgy ítélik meg, hogy Irán jelenléte és ambíciói az egyik tényező, amely mai napig gátolja a béke létrejöttét.

A következő szereplő, akiről szót ejtenék, az Törökország. Itt is több faktort lehet figyelembe venni a miértek vizsgálatakor, amikor a szíriai háborúba való beavatkozását elemezzük. A legfontosabb azonban a kurdok. Ugyanis a kurdok nagy számban élnek Törökország területén, Szíriában, Irakban, Iránban és még Örményországban is. Etnikailag egységes a csoport, nyelvüket és szokásaikat tekintve is, azonban önálló országuk, „Kurdisztán” vágya sosem valósult meg. Az első világháborút követően pedig voltak erre ígéretek, mégis kisebbségben élnek minden felsorolt országban.²⁸ Törökországban a Kurdisztáni Munkáspárt, avagy röviden PKK egy szeparatista csoport, amely még 1978-ban jött létre a nagyobb autonómia kivívására. Nemcsak Törökországban, hanem Észak-Iránban is tevékenykedik. A török hadsereggel folyamatos harcban áll, terrorista cselekedeteket is hajtott végre céljaik elérésére. Az utóbbi években Törökország és a PKK között tárgyalások folytak,

azonban újra elmérgesedett a viszony közöttük, miután Törökország Észak- Irakban kezdte el bombázni állásaikat.²⁹

A szíriai polgárháború kitörésekor a kurdok még nem fogtak fegyvert Szíriában. Azonban 2013-ban, amikor az ISIS már kiépítette Észak-Szíriában bázisait és területeket foglalt el, a környező népcsoportokat, a kurdokat kezdte el támadni. Az YPG, azaz a Kurd Népvédelmi Egységek nevű katonai csoport, ami a PYD, azaz a Demokratikus Egyesülés Pártjának a katonai szárnya, megkezdte hadműveleteit az ISIS ellen. Ugyanis a PYD a szíriai kurdok szocialista pártja, az YPD pedig, ahogy említettem, ennek a pártnak a szintén kurd katonai szervezete. Amikor megkezdődtek a harcok, a PKK az YPG segítségére sietett.³⁰ Azonban ez rémítette meg igazán Törökországot. Ha megerősödnek a kurdok Szíriában, akkor saját országában is veszélyként könyveli el azt. Ezért kezdett el beavatkozni Erdoğan Szíriában, mert saját hatalmát félti.³¹ Törökország így bombázni kezdett arra hivatkozva, hogy kurd terroristák a célpontjai, azonban arról is érkezett jelentés, hogy az Egyesült Államokkal szövetséges kurdok bázisait találták el.³²

Az utolsó nagy csoportosulás, amelynek szerepét taglalnám a szíriai konfliktusban, az az Arab-öböl menti országok. 1981-ben Kuvait, Bahrein, Katar, Omán, az Egyesült Arab Emírségek és Szaúd-Arábia hozták létre az Öböl-menti Együttműködési tanácsot, avagy GCC-t. Neve abból ered, hogy mindnyájan a Perzsa-öböl mentén elhelyezkedő arab országok, amelyek jelentős olaj és gázkészletekkel rendelkeznek. ³³ Beavatkozásuk a szíriai polgárháborúba szintén nagyon érdekes, és ezeknek is történelmi oka van. Leginkább az Iránhoz fűződő viszonyuk a meghatározó ebben a kérdésben, amiben azonban megoszlanak a kisebb államok valamelyest és nem feltétlen egyeznek meg a legnagyobb ország, Szaúd-Arábia véleményével. Ugyanis

Szaúd-Arábia a térségben folyamatosan versenyez a regionális hatalomért Iránnal, miután Irak meggyengült az Egyesült Államokkal folytatott háború következtében. Mindkét állam olajjal kereskedik leginkább, ezért nyilván a piacon is versengenek.³⁴

De mi az, ami Szíriában eldőlhet, és ezért beavatkoznak? Ha Irán megtartja hatalmát és befolyását Szíriában, akkor egyesek szerint egy kisbirodalmat hozhat létre a Közel-Keleten, amelynek befolyási övezetébe Irak, Szíria és Libanon déli része is beletartozik. Mások szerint, ha az Asszad-rezsim marad, akkor a GCC országaiban élő síita népesség fölött is uralmat szerez, amellyel ezen együttműködést belülről bomlasztaná szét. Azt is említik lehetséges kimenetelként, hogy olyan tengeri és tengerparti stratégiai központok lesznek így a kezében, amely a kereskedelem szempontjából hatalmas előnyökhöz juttatja. Viszont ha leváltják Asszadot, akkor Irán nem lesz a térség hegemon hatalma, és megakadályozhatják annak növekedését a régiós politikában.³⁵ Ezekből lekövetkeztethető, hogy ezek az államok a lázadókat támogatják Szíriában.³⁶ Szaúd-Arábia, mint a legnagyobb entitás közülük, a leginkább támogatja az ellenzéket. Vallásos hatalmát is valahol felhasználná egy Asszad utáni új rezsim kialakításakor, hiszen a lázadók nagy része szunnita. Azonban arra az esély, hogy ezzel szerezzen befolyást, igencsak csekély. Így azonban ő is fegyvereket küld leginkább a lázadók számára.³⁷

A felsorolt államokat sorrendileg olyan megosztásban próbáltam leírni, hogy ki támogatja a lázadókat és ki az ellenzékiet. Amint látjuk, Irán és a Hezbollah egyértelműen az eredeti rezsim fenntartása mellett van, míg az Arab-öböl menti államok a lázadókat támogatják. Törökország viszont abból a szempontból volt érdekes, hogy ő egyik oldalt sem pártolta nyíltan, azonban mégis inkább a

kormánypártot támogatja a kurd veszély miatt. Újabban Iránnal és Oroszországgal keres kapcsolatokat.³⁸

A második felbontást, a vallási ellentétén alapuló támogatást azért nem hangsúlyoztam ki, mert igaz, hogy a vallás is valahol tényező, de a fő kapcsolatokat nem az, hanem a hatalmi érdek szabta meg. Ezek az országok azért avatkoznak közbe Szíriában, mert mindannyian úgy látják, hogy ennek a polgárháborúnak a kimenetele nagy hatással lesz a későbbi régiós hatalmi egyensúlyra, avagy létrehoz egy hegemón államot a térségben. S valahol mindannyian erre a hegemón szerepre törekszenek.

Munkám fő része, amelyet a leginkább szeretnék kifejtteni, most következik. Az Egyesült Államok és Oroszország viszonya a történelem során mindig is viszontagságos volt, a hidegháború idején kifejezetten ellenséges és veszélyes egymásra nézve, és annak vége után sem mondható viszonyuk felhőtlennek. Inkább a hullámzó jelző a megfelelő. A kilencvenes évek elején felfelé ívelő viszonyt egy újabb csalódás övezte az oroszok részéről, amelynek egyik oka például a megnyitott gazdaságba történő amerikai tőke áramlása és befektetések, ami nem következett be.

Annak ellenére, hogy az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) létrejött 1975-ben, és a 2002-ben megalakult NATO-Oroszország Tanács létrejött is sikereket ígért, mégis erősen megromlott a két nagyhatalom viszonya.³⁹ A Trump-kormányzat ugyan más irányba próbálja terelni a kapcsolatokat, azonban ameddig eljutottunk a szíriai konfliktusig és a két nagyhatalom szerepéig, akkor még ilyesfajta ambíciók nem voltak felfedezhetők Barack Obama idején. Nyilván ennek is megvannak az okai, amelyek fontos előzményei voltak az erősen konfliktusos helyzetnek.

Az egyik ilyen esemény a 2008-as grúz-orosz háború volt. Dél-Oszétia és Abháza tartományok már többször függetlenedni akartak Grúziától, azonban 2008-ban ez háborús konfliktussá nőtte ki magát közöttük, amelybe Oroszország beavatkozott, és az elszakadni kívánó tartományok oldalán bombázást is hajtott végre, valamint tengeri blokádot is alakított a Fekete-tengeren.⁴⁰ Az Egyesült Államok és az ENSZ nyilvánvalóan mielőbbi tűzszünet kötését szerette volna elérni. Azonban az orosz külpolitika e fordulata valahol megrémisztette az amerikaiakat, ugyanis újra kiszámíthatatlanná tette Oroszországot a szemükben. Ráadásul, mint feltörekvő és erősödő hatalmat szemlélték, aki esetlegesen veszélyes lesz a Nyugatra. Úgy gondolták, hogy az orosz agresszió bármilyen megnyilvánulását meg kell akadályozniuk.⁴¹ Azonban az oroszok azt követően avatkoztak be, hogy 2007-ben és korábban 2008-ban Grúzia és Ukrajna NATO-csatlakozását vitatták a nyugati felek. Ez Oroszország számára egy utolsó határ átlépését jelentette, amikor is már saját biztonságát féltette. A nyugati hatalmak segítségének hiánya remek megfigyelési alapot adott az orosz kormányzatnak, hogy milyen lépésekre számíthatnak a későbbiekben, hasonló helyzetben, amikor ambícióikat szeretnék megvalósítani. Tanultak is belőle, amit az ukrán krízisnél láthattunk.⁴²

Amikor 2014-ben Oroszország megszállta a Krímet, és később magához csatolta, az egész világ döbbenetben állt az események előtt. Sőt, nem csak döbbenetben, hanem tehetetlenül is. Ugyanis az oroszok ezt véghezvitték, és az ukránokon kívül gyakorlatilag senki nem avatkozott közbe katonai eszközökkel.⁴³ Oroszország egyre inkább erősödött, és külpolitikájával még inkább azt hangsúlyozta, hogy bármit megtehet. A kisebb országok látván ezt újra félni kezdtek ez orosz behatástól és lehetséges konfrontációtól.⁴⁴ Míg a Nyugat csak

embargókat és szankciókat vezetett be Oroszország ellen, amelyek korántsem bizonyultak eléggé hatásosnak.⁴⁵ Barack Obama haditengerészeti hajókat küldött ugyan a Balit-államokhoz és harci repülőgépeket telepített Lengyelországba is, azonban ez korántsem volt elég ahhoz, hogy visszatántorítsák Vlagyimir Putyint és kormányzatát. Újra megjelentek azok a biztonsági dilemmák, amelyek a hidegháborúban jellemezték a két fél kapcsolatát. Azonban úgy tűnt, hogy az új játékszabályokat már teljes egészében Oroszország határozza meg.⁴⁶

Amikor bekövetkezett az arab tavasz, és felkelések, lázadások sora bontakozott ki Észak-Afrika és a Közel-Kelet országaiban az nemcsak zűrzavart és pusztítást jelentett, hanem hatalmi vákuum kialakulását is a születő államokban. A kulcsfogalom itt pedig a hatalmi vákuum, ugyanis ha Szíriában is megdöntődik az Assad-rezim, az Oroszország számára csak egy újabb veszteség a Nyugattal szembeni „imperialista” harcban, s befolyási övezetet vesztené.

Oroszország és Szíria kapcsolata egészen mélyen, vagy ha tetszik, régen gyökerezik. Már 1944 óta diplomáciai kapcsolat áll fenn a két ország között. Amikor a francia csapatok kivonultak Szíriából 1946-ban, akkor Szíria biztonságát és függetlenségét biztosította. 1980-ban fontos együttműködési egyezményt kötöttek, mely 20 évig volt hatályban, és ötévente meghosszabbították a felek beleegyezésével. Mai napig hatályban van ez az egyezmény. Valamint, ami talán az egyik legfontosabb, Tartusz kikötővárosában még a hidegháború idején a szovjetek katonai támaszpontot hoztak létre 1971-ben, amit az oroszok mai napig használatban tartanak. Ennek fényében világosabb, hogy amikor az Egyesült Nemzetek Szervezetében 2011-ben és 2012-ben lehetséges szankciókat és katonai beavatkozást vetettek fel, Oroszország mindannyiszor megvétózta azt.⁴⁷ Ráadásul

Szíria és Irán is fontos fegyverkereskedelmi partnere Oroszországnak, ugyanis a két ország fegyverimportja Oroszországból igencsak jelentősnek számít. Ezenfelül atomeróműveikhez és atomprogramjaikhoz is az orosz kormány biztosított segítséget a számukra.⁴⁸

Sőt, bizonyos források nemcsak a gazdasági érdekeket tartják fontosnak, amikor Oroszország szíriai jelenlétét vizsgálják, hanem azt is, hogy a belső problémákról való elterelés egyik eszköze a szíriai harcokra való figyelem átirányítása. Ezzel nagyobb politikai bázist alakíthat ki saját országában, ha külpolitikájában sikeres, és ellenségként más, külső tényezőt fogalmaz meg, amely hibás a belső problémákért. Erre sokáig volt ok és talán lesz is az Egyesült Államok politikája, amelyre sokszor húzott negatív köpenyt és propagandát az orosz rezsim az utóbbi pár évben.⁴⁹ Sőt, olyan felvetések is kerültek elő, amelyek szerint azért is fontos Asszad hatalmon maradása, hogy az azon keresztüli befolyásával az orosz kormány vissza tudja fogni Irán hegemon törekvéseit a térségben. Mindezt azután, hogy az Irán vezetőjével folytatott megbeszélések alkalmával nem jutottak ugyanarra a végeredményre a szíriai háború kimenetelét illetően.⁵⁰

Azonban amit még fontos elmondani, hogy a nyílt orosz megjelenés a térségben nem az Asszad elleni lázadók felszámolására vagy bombázása céljából jelent meg, hanem az Iszlám Állam terroristái, és annak bázisainak elpusztítására. Oroszország bombázókat indított például Iránból 2016 nyarán, amelyek valóban olyan területeket támadtak, amik köthetőek voltak az Iszlám Államhoz. A kormánypárti katonákat leginkább az eddig is működő fegyverexportjuk által támogatják még inkább, megnövelve annak mértékét, így próbálva befolyásolni a végkimenetelt. Az ISIS jelenléte azonban megfelelő indokot szolgáltat még nagyobb katonai jelenlétre

az oroszok részéről a térségben. Rakétás bombázásokat is hajtottak végre az oroszok.⁵¹ Az érdekesség abban ez, hogy bizonyos esetekben nem csak az Iszlám Államhoz köthető területeket bombázták orosz gépek. 2016 júniusában például az Egyesült Államok által támogatott szíriai lázadókat étre légicsapás.⁵² Sőt, orosz gépek Aleppót is bombázták többször, ahol a lázadók harcoltak. Aleppo helyzete viszont annyira kilátástalan és szörnyű, hogy a szíriai rezsimet és az orosz kormányt a végrehajtott bombázások miatt tartják felelősnek az ott uralkodó szörnyűséges állapotokért.⁵³

Oroszország érdekeit és szempontjait igyekeztem érthetően és világosan átadni, hogy kicsit jobban rálássunk a helyzetre az ő szemszögükből, és hogy nekik miért fontos Szíria és az Asszad-rezsim fenntartása. Azonban a másik félről még nem szóltam, így az alábbiakban az amerikai oldal bemutatásával folytatnám a leírásomat.

Az Amerikai Egyesült Államoknak közvetlen kapcsolata vagy gazdasági érdeke a térségben olyan szempontból nincsen, mint Oroszország esetében. Nincs ott kikötője, sem egyéb geopolitikai ambíciója. Sőt, bizonyos szempontból politikai előnyként könyvelhette el a szíriai háborút, ugyanis Hezbollah és Irán az egymás közötti a kapcsolatokat egyre nehezebb en tudja fenntartani a szíriai háború miatt, ráadásul Irán rengeteget áldoz a szíriai háborúban, ami gyengüléséhez vezet a térségben, és ez kifejezetten profitál az Egyesült Államokkal barát országoknak a régióban.⁵⁴

Azonban jelen esetben nyilván a költséghaszon-elemzés a költség javára dőlt. Talán kiábrándító csakis stratégiai szempontokat figyelembe venni ilyen helyzetekben, amikor emberek halnak meg. Hiszen amikor 2013-ban kiderült, hogy az Asszad-kormány vegyi fegyvereket vetett be a lázadók ellen, akkor ugyan megfontolta az

amerikai adminisztráció a fegyveres beavatkozást, de nem került rá sor. Tehát ha csakis a humanitárius érdekeket vennék ők is figyelembe, akkor már sokkal előbb léptek volna a háború befejezéséért. Sajnos ez a nagyhatalmak közötti politika és nemzetközi kapcsolatok világában valamelyest így működik.⁵⁵

Ami viszont már fontossá vált az Egyesült Államok számára, az az, hogy a háború által kialakult vákuum és zűrzavar teret enged még inkább a szélsőséges iszlamista és különböző terrorista csoportok előnyszerzésének és erősödésének a térségben. A második ok pedig maga Oroszország beavatkozása a harcokba Szíriában. A hatalmi versengés a két állam között szinte „szükségszerűvé” tette, hogy ha ott az egyik, akkor előbb vagy utóbb ott lesz a másik is. Ahogy a fentiekben is leírtam, az orosz befolyási övezet növekedése, és annak nagyhatalmi szerepe fenyegetővé vált az Egyesült Államok számára. Az, hogy Szíriában meg tudják fékezni az orosz befolyást, ha leváltják az Asszad rezsimit, az fontos mérőföldkő lett volna a két hatalom egymáshoz való viszonyában és a továbbiak alakulásában. Ráadásul az amerikai katonai kapacitásokkal még egyetlenegy hatalom sem tudta felvenni a versenyt. Oroszország ezért is vált egyre félelmetesebbé. Így globális biztonságpolitikai kérdésnek tekintik a szíriai polgárháborút, amelynek a számukra kedvező végkimenetele biztosítaná a hadviselésben betöltött hegemonia fenntartását és meg nem rendítését. Valamint ha Szíriában nem avatkozik és vállal felelős szerepet, az az egész globális világrendben és értékítéletben megrendítené az Egyesült Államok pozícióját.⁵⁶

Ezek után már csak az kérdéses, hogy az Egyesült Államok hogyan próbálta meg támogatni a lázadókat, amelynek persze az is lett volna a célja, hogy az Iszlám Állammal is fel tudják venni a harcot. Ugyanis a lázadók párhuzamosan harcoltak az Iszlám Állam katonáival,

ugyanúgy, mint az Asszad-rezsim is. Az viszont sokáig volt kérdés, hogy humanitárius és morális segítségnyújtásnál maradjanak, vagy konkrét fegyverellátmányt küldjenek a lázadóknak. Aztán 2015-ben olyan programot indítottak, amely 15 ezer szíriai lázadót képzett ki, hogy visszatérve eredményesen lépjenek fel. Azonban a visszatért katonák mindössze negyede vagy ötöde tért vissza a harcmezőre, így ezzel a stratégiával felhagytak. Később egészségügyi csomagokat küldtek és olyan hadászati felszereléseket, amelyek nem halálos eszközök voltak.⁵⁷

Azonban sok bírálója akadt emiatt az Obama-kormánynak, amiért nem megfelelő időben kezdte el támogatni a szíriai lázadókat. Sokak szerint már 2012-ben el kellett volna kezdeni egy komolyabb fellépést, és rendes hadászati eszközökkel felfegyverezni az ellenzékiet. Így akkor talán már vége lenne ennek.⁵⁸ Azonban nyilván ezek csak feltételezések, és azokkal sajnos nem megyünk semmire.

Ami viszont egy újabb csapás volt az amerikai adminisztráción és az általa nyújtott segítségen, hogy sok lázadó, akiket felfegyvereztek, szélsőséges nézetei miatt dzsihádistákhoz csatlakoztak, és az ellenzéki erők ellen fordult. Sok szempontból a lázadóknak választásuk sincs, kénytelenek valamilyen csoportba csatlakozni, még akkor is, ha az esetlegesen valamilyen terrorista vagy szélsőséges szervezetként van számon tartva, hogy saját életüket védjék más hasonló csoportoktól. Sok ellenzéki kilátástalannak látja helyzetét, ami még inkább rontja esélyeiket, hogy eredményesen harcoljanak a kormánypártiak és az Iszlám Állam ellen.⁵⁹

Ami pedig a bombázásokat és légi csapásokat illeti, azok ugyanúgy az amerikai oldalról is érkeztek az ISIS ellen. De a légi támadások közül sokat Irakban hajtottak végre az Iszlám Állam ottani bázisain. Több ezer légi csapásról beszélhetünk 2014 óta. 2016 júniusáig 9000

rakétát dobtak le iraki földön a terrorista szervezet bázisaira, míg a maradékot Szíria területén. Összesen 14 ezer légi csapást vittek végbe az Egyesült Államok és szövetségesei.⁶⁰ Viszont itt is történt olyan, amikor a terroristáknak szánt bombázás kormánypárti katonákat talált. A pilóták a jelentések alapján azt hitték, hogy az Iszlám Államot bombázzák.⁶¹

Nos, összegzésképpen egy kérdést szerettem volna még feltenni, és egyetlenegy szereplőt bemutatni a szíriai háborúban, amelyről eddig csak szót ejtettem, de mégis ugyanúgy fontos szereplő, mint akár a kurdok vagy Irán, vagy a többi régiós hatalom.

A kérdés a következő: vajon van valamelyik félnek, az Egyesült Államoknak vagy Oroszországnak haszna a háborúból, hogy még mindig nem ért véget? Több portálon is olvastam ezt kérdést, mert nyilván az emberek fejében ez is megfordult, ami teljesen jogos. Sajnos erre igen nehéz választ adni, ugyanis megfelelő biztos forrást e kérdésben nem találtam, hogy igazoljam vagy cáfoljam a feltevést. Azonban van egy fél, amely biztosan profitál a szíriai háborúból. Az pedig az Iszlám Állam.

Azért is szoltam erről a szervezetről még viszonylag keveset, mert ez egy teljesen önálló és különálló tényező a szíriai polgárháborúban, amely csak még jobban megnehezíti az ottani állapotokat, és miattuk történik a bombázások többsége, amely nem ritkán talált el civileket is. Ráadásul az Iszlám Állam saját térnyeréséért küzd, és egyik fél pártján sem harcol.

A szervezet gyökerei 2004-ig nyúlnak vissza. Irakban jöttek létre az amerikai katonai beavatkozást követően Ayman al-Zawahiri vezetésével, azonban jelenlegi feje a szervezetnek Abu Bakr al-Baghdadi. Amikor 2011-ben kitört a polgárháború Szíriában az remek lehetőséget biztosított az akkor még ISI-nak nevezett szervezetnek a

továbbterjeszkedésre. A szíriai csoportja az Al-Nusra Front nevet viselte, azonban ez a szervezet később levált és önállóan tevékenykedett tovább. Az ISI ezek után nevet változtatott: ISIS, azaz Islamic State in Iraq and Syria névre, persze arabul ez másképp hangzik, az általánosan elfogadott elnevezés azonban ez lett.⁶²

Megjelenésük után több várost is elfoglaltak: Rakka, Moszul és Palmira is például az ő birtokukban van. 2014-ben Moszulban kiáltotta ki az Iszlám Állam Kalifátusát a terrorista csoport vezetője. De csakúgy, ahogy Szíriában, Irakban is terjeszkedett. Észak-Szíria jelentős része az övéké lett, és az összterület kb. harmada/negyede a birtokukban van.⁶³

Egyesek az ISIS térnyerését a stratégiai koordinátlanságra is fogják, miszerint a lázadó csoportok és a bombázások végrehajtói között nem megfelelő a kommunikáció és a tervezés. Így a légi csapásokat nem tudják előnyként felhasználni területszerzésre. Ráadásul a támadások is a kulcsterületeket bombázzák csak, ami nem feltétlenül rossz, azonban így a határterületeken és a frontvonalon az ISIS térnyerésre képes, mert ott nem érik ilyesfajta akadályoztatások és támadások. Az is megnehezíti a helyzetet, hogy egy határokon átnyúló szervezetről van szó, amely több országban épített ki bázisokat, legfőképpen ugye Irakban és Szíriában. Így nehezebb meghatározni, hogy hol erősödik vagy éppen gyengül a jelenlétük, a viszonylag nagy a mozgásterük következtében⁶⁴ Ezt azzal is alá lehet támasztani, hogy ha az egyik térségben jelentős területeket és embereket veszít, másik bázist választ, ahol terjeszkedni kezd. 2016 júniusában arról adtak számot, hogy Líbiában jut előnyökhöz a terrorszervezet, miközben Szíriában és Irakban ugyan egyre kisebb területeket birtokol.⁶⁵ Ami viszont bizonyos, hogy a zűrzavar és a káosz, az olyan állam, amely megosztott, változáson megy át, nincs

vezetője, amely összefogná, alkalmassá válik az ISIS térdnyerésére. Az arab tavasz pedig számos államot rengetett meg alapjaiban.

A fejezet végéhez érkeztél egy dologgal szeretném átívelni a gondolatmenetet a következőre. Az Egyesült Államokban bekövetkezett kormányváltás, amely sokak számára volt meglepő, sokkoló, elképesztő és hihetetlen, úgy tűnt, hogy talán gyökereiben változtat meg mindent. Barack Obama és Donald Trump nem csak megjelenésre, de személyiségre is a lehető legtávolabb áll egymástól. Donald Trump kampánya során hangsúlyozta, hogy ő lesz az, aki rendezni fogja az orosz-amerikai kapcsolatokat, és az ISIS-t is felszámolja. Hivatali ideje nem régiben kezdődött, és máris igen érdekes eseményeknek lehettünk tanúi. Azonban az mai napig kérdés, hogy mennyiben váltja be ígéreteit, és mennyiben lesz eredményes a munkássága. A következőekben az utóbbi pár hónap eseményeit foglalnám össze és írnám le saját következtetésem a témával kapcsolatosan.

A választások előtt és után sincsenek pontos elképzeléseink, hogy Trump hogyan is szándékozik rendezni a viszonyt az orosz-kormányval. Ugyanis még a választások alatt is igen vegyes elképzelési voltak erről. Az Egyesült Államok érdekeit igyekszik képviselni, szlogenje a „Make America Great Again” sem sugall mást. Többek között ez azt is jelenti, hogy az amerikai érdekeket külföldön is szándékozik megvalósítani. Azonban ami az Egyesült Államok érdeke, az nem feltétlen Oroszország érdeke. Így választás elé kerülhet, hogy mit választ: nemzeti érdekek, vagy a békés viszony elérése érdekében meghajolni az orosz preferenciák előtt. Kompromisszumokat is nyilvánvalóan lehet kötni, így nyilván ez is egy lehetséges kimenetel.⁶⁶

Amit azonban eddig Putyin és Trump kapcsolata mutat, az felettébb érdekfeszítő, és nem a kompromisszumos megoldást láttatja. Egy kicsit visszanyúlok az időben itt is, hogy az elejétől vizsgálhassuk az eseményeket. 2015-ben, amikor még Trump jelöltségének kezdetén volt, Putyin tehetségesnek és népszerűnek nevezte az indulót, amit Donald Trump örömmel fogadott és megtiszteltetésnek érezte a dicséretet. 2016-ban Donald Trump Paul Manafortot vette alkalmazásba kampánymenedzsereként, aki még régebben a volt ukrán kormányfőnek, Viktor Yanukovicsnak volt ugyanígy a kampányfőnöke, és nyerte meg segítségével a választásokat. Yanukovics is az oroszbarát jelölt volt annak idején Ukrajnában. Valamint ennek az úriembernek üzleti kapcsolatai vannak orosz és ukrán partnerekkel. Trumpnak az ukrainai krízishelyzetről is volt egy keményebb véleménye, amelyről feljegyzések készültek, hogy a szóhasználat sokkal finomabbra fordult idővel, és nem voltak negatív megjegyzései az orosz külpolitikai agressziót illetően.⁶⁷

Az is kiderült, hogy a választásokat, amelyet Trump megnyert 2016 novemberében, orosz hackerek által volt befolyásolt. Erről a CIA tett közzé jelentést a számára is. Ez ugye nyilvánosságot látott, és emiatt Trumpnak is aggodalmi voltak, hogy ezáltal érvényesek maradnak-e a választási eredmények.⁶⁸ Vlagyimir Putyin nyilván tagadott minden ilyesfajta vádat, míg a napokban kijelentette, hogy néhány igazán patrióta érzelmű orosz hacker részt vehetett az akcióban.⁶⁹

Mindenesetre ezekből látszik, hogy Putyin valóban viszonylagos szimpátiát ápolt Trumppal még megválasztása előtt. Az, hogy olyan emberek kerültek Donald Trump választási kampányába és adminisztrációjába, amelyek köthetők orosz érdekekhez és gazdasági partnerekhez, szintén kapukat nyit az orosz államfő előtt saját érdekinek érvényesítésére. Az, hogy a választásokba való

beavatkozást tagadja az orosz kormányfő, nem jelenti azt, hogy nem az ő preferenciái szerint alakultak az események. Nyilvánvalóan Trump sokkal könnyebb partnernek bizonyul minden téren, mint Hillary Clinton mutatkozott.

Az pedig, hogy a választásokat egy olyan ember nyerte meg, akinek személyét és döntéseit is elég erős ellenszenv, illetve egyet nem értés övezi, mindenképpen gyengíti az Egyesült Államok globális hatalmi pozícióját. Így például a napokban bekövetkezett esemény, amikor is Trump kilépett a párizsi klímaegyezményből,⁷⁰ amelyben még Oroszország is benne van. Putyin ezzel kapcsolatban elsütött egy poént is,⁷¹ amely szintén nem arra utal, hogy komolyan venné a Trump-adminisztráció döntéseit, és annak esetleges súlyát vagy bármilyen veszélyfaktort látna benne.

Ami pedig Trump közel-keleti politikáját illeti, valamint az ISIS-t és Szíriát, szintén egy fordulatokkal teli kérdéskör. Rengeteg cikk jelent meg azzal kapcsolatosan, hogy mi várható majd a Trump-adminisztrációtól ezt a kérdést illetően beiktatása után. Koherens politikája nem volt a térséget illetően, és mivel sokan attól tartanak, hogy Trump makacssága és mindentudó hozzáállása nem teszi majd lehetővé tanácsadói számára, hogy esetlegesen jobb útra tereljék döntéseit és megváltoztassák azt, az azt fogja eredményezni, hogy az ösztöneire fog támaszkodni.⁷² Az egyik ilyen jel, hogy ez az előrejelzés valamelyest bevált, hogy eredetileg Asszadot nem akarta a Trump-kormányzat sem hatalmon hagyni, főleg a vegyi fegyverekkel kapcsolatos intézkedései miatt, és ahogy saját népével bánt. Azonban ez megváltozott, már erre nem fókuszálnak tovább, ugyanis szerintük nem Asszad feltétlen távozása jelenti a megoldást. Ezt a fordulatot viszont nyilván sokan kezdték kritizálni.⁷³

A másik esemény, amely megrázta a közvéleményt, Trump légi támadása, amelyet közvetlenül szíriai légi támaszponton hajtottak végre. Ez azután történt, hogy az amerikai elnök tudomást szerzett vegyi fegyverek újabb bevetéséről és azok áldozatairól. A támadás a kormánypárti erők kezében lévő támaszpontot támadta, s ezzel nyíltan Asszad politikája ellen fordult és beavatkozott a polgárháborúba. Ez azért számít nagy váltásnak, mert ettől még Barack Obama elnököt is intette 2013-ban, hogy ne avatkozzon közbe Szíriában. Sőt, elnökké választását követően is felelőtlenségnek tartotta volna a közvetlen hadászati beavatkozást a polgárháború menetébe.⁷⁴

A fentiekben leírtak csak azt a tényt erősítették meg bennem, amelyet már sokan előttem leírtak: Trump tervek nélkül vágott bele döntései meghozatalába, viszont csak elképzelésekre nem lehet hagyatkozni. Megválasztása óta sem változtak ígéretei, konkrétumokat nem várhatunk tőle, sem az előre tervezés fontosságának felismerését. Legalább is, ami ezek alapján kiderült, hogy az elnök valóban inkább megérzéseire és saját véleményére alapozva hozza meg azokat a döntéseket, amelyek nemcsak saját országa sorsát érintik, hanem más kontinenseken lévőket, és azok lakosságát is. Azoknak pedig lehet igaza volt vagy talán lesz, akik intették Trumpot: Vlagyimir Putyint sosem érdemes alábecsülni.

Mindezeket végigolvasva talán szükséges egy nagy levegőt venni. Az elmúlt pár évben Szíriában a polgárháború olyan fontosságú eseménnyé nőtte ki magát, amely több kontinenst megmozgatott. Következményei, mint például a menekültválság, az Iszlám Állam térnyerése és hatalmának növekedése, rengeteg ember halála és életkörülményeinek hatalmas mértékű romlása nem csak Szíria problémája lett, hanem mindenkié.

A címben arra akartam utalni, hogy Szíria és az ott bekövetkezett pusztítás humanitárius krízist idézett elő, ami azonban nem jelentette azt, hogy a beavatkozó országok embertársaik védelmének érdekében minél előbb véget akarnának ennek vetni együttes erővel. Azért használtam az idézőjeles játszótér szót, mert amikről fentebb olvashattunk azok mind hatalmi játszmák elemei. Ezek a játszmák érdekeket tükröznek, amelyek szövevényes hálója történelmileg is mélyen áthatja a régiót és az egész globális világrendet. A résztvevő hatalmak saját érdekeiket helyezik az emberiség elleni bűncselekmények elleni harc és a morális szempont elé. Amint azt feljebb is leírtam, sajnos ez jellemzi a nemzetközi kapcsolatok kemény világát.

Minden mostani eseménynek okai és mély előzményei vannak a múltban. Hacsak arra gondolunk, hogy mi válthatta ki orosz agressziót Grúziában vagy Ukrajnában. Vajon ha a Nyugat nem terjeszti ki ennyire befolyási zónáját és partnereinek számát, és ezzel nem lép át egy képzeletbeli vörös vonalat az oroszok szemében, akkor másképp alakul Grúzia és Ukrajna sorsa? Vajon ha már 2004-ben kiderül, hogy létrejött az ISI, akkor most nem haltak volna meg ennyien? Vajon ha Obama még 2012-ben elkezdte volna segíteni és komolyan támogatni a lázadókat, akkor valóban vége lenne már a polgárháborúnak? Vagy ha ezen országok félretennék preferenciáikat, akkor már békekesség uralkodna Szíriában?

Ezekre a kérdésekre sajnos sosem kapjuk meg a választ, hiába nagyon érdekes ezekbe belegondolni, hogy „mi lett volna, ha..”. De ahogy mondtam, feltételezésekkel sajnos nem javítunk a tényeken és azok fájdalmas vagy kevésbé fájdalmas mivoltán. Ezzel csak arra akartam rávilágítani, hogy a múlt nagyon sok titkot rejt, ami felfedezhető a jelenben.

Az pedig, hogy a Trump-adminisztráció mit fog jelenteni, és van-e rá esély, hogy megváltozik Trump hozzáállása az oroszokhoz, szintén a millió dolláros kérdések egyike. Csakúgy mint az, hogy Putyin meddig megy még el. Mindenesetre Trump oldaláról a kiszámíthatatlanság dominál, amely mellőzi az előzetes tervezést, csakúgy, mint Putyin oldaláról, aki viszont a világ országai előtt próbál járni egy lépéssel. A végkifejlete ennek viszont mindnyájunk számára ismeretlen, mivel a jövőt nem lehet kiismerni, mint a múltat és azok hibáit.

¹ DEARDEN, Lizzie: Hundreds of migrants stranded in Budapest after police stop

trains departing for Germany, *Independent*, 2015.09.01., <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/hundreds-of-migrants-stranded-in-budapest-after-police-stop-trains-departing-for-germany-10480596.html>, (letöltve: 2015.06.03.)

² NOACK, Rick: Germany welcomed more than 1 million refugees in 2015. Now, the country is searching for its soul., *The Washington Post*, 2016.05.04., https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/05/04/germany-welcomed-more-than-1-million-refugees-in-2015-now-the-country-is-searching-for-its-soul/?utm_term=.ddadc5ead01f, (letöltve: 2017.06.03.)

³ MCHUGH, Jess: What's Driving Refugee Migration To Germany?, *International Business Times*, 2015.05.09., <http://www.ibtimes.com/whats-driving-refugee-migration-germany-2084566>, (letöltve: 2017.06.03.)

⁴ WIKE, Richard – STOKES, Bruce – SIMMONS, Katie: Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs, Pew Research Center, 2016.07.11., <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>, (letöltve: 2017.06.03.)

⁵JAUNGER, Anna: Syria Peace Talks: Astana Could Become a Full-Fledged Basis for the Geneva Talks, *Globalresearch*, 2017.02.17., <http://www.globalresearch.ca/syria-peace-talks-astana-could-become-a-full-fledged-basis-for-the-geneva-talks/5574781>, (letöltve: 2017.06.03.)

⁶ Syria peace talks end on a positive note, says UN, *bbc.com*, 2017.03.03., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-39158536>, (letöltve: 2017.06.03.)

⁷ Syrian rebels suspend participation in Astana peace talks, *Reuters*, 2016.05.03., <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-talks-idUSKBN17Z10T>, (letöltve: 2017.06.03.)

⁸ uo. mint a 7.

⁹ ABEL, Jennifer: Bashar al-Assad: 5 Fast Facts You Need to Know, *heavy.com*, 2017.04.06., <http://heavy.com/news/2017/04/bashar-al-assad-5-fast-facts-war-crimes-syria-chemical-attack/>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁰ Why is there a war in Syria?, *bbc.com*, 2017.04.07., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35806229>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹¹ STERLING, Joe: Daraa: The spark that lit the Syrian flame, *cnn.com*, 2012.03.01., <http://edition.cnn.com/2012/03/01/world/meast/syria-crisis-beginnings/>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹² BLOMFIELD, Adrien – SPILLIUS, Alex: Syrian conflict declared a civil war by the Red Cross, *The Telegraph*, 2012.07.05., <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9401899/Syrian-conflict-declared-a-civil-war-by-the-Red-Cross.html>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹³ Interview With Syrian President Bashar al-Assad, *The Wall Street Journal*, 2011.01.31., <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁴ Stepper Péter, Szíria másfél év után: Eszkalálódhat-e a konfliktus? *Biztonságpolitikai Szemle*, Vol. 5 No. 3., 2012.

¹⁵ Syrian Civil War Fast Facts, *cnn.com*, 2017.05.26., <http://edition.cnn.com/2013/08/27/world/meast/syria-civil-war-fast-facts/>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁶ What's happening in Aleppo?, *bbc.com*, 2016.12.23., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-38132163>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁷ HAWLEY, Caroline: Syria's horrifying statistics, *bbc.com*, 2016.02.12., <http://www.bbc.com/news/av/world-middle-east-35489756/syria-s-horrifying-statistics>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁸ Why World Vision is in Syria, *worldvision.org*, <https://www.worldvision.org/our-work/country-profiles/syria>, (letöltve: 2017.06.03.)

¹⁹ uo. mint a 16.

- ²⁰ SPENCER, Richard – SCHERLOCK, Ruth: Syria's four years of death and despair: how ordinary lives have changed beyond description, *The Telegraph*, 2015.03.15., <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/11472832/Syria-as-four-years-of-death-and-despair-how-ordinary-lives-have-changed-beyond-description.html>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²¹ Az iszlám különböző ágai: Az iszlám síta ága, Európai Parlament Briefing, 2016. január
- ²² TABRIZI, Aniseh Bassiri – PANTUCCI, Raffaello: *Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict*, 2016.08.
- ²³ Iran, Syria sign defense agreement, *ynetnews.com*, 2006.06.16., <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3263739,00.html>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²⁴ The Facts Behind Iran's Involvement in Syria, *Iran News Update*, 2017.01.24., <http://irannewsupdate.com/news/terrorism/3430-the-facts-behind-iran-s-involvement-in-syria-2.html>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²⁵ GRACE, Robert – MANDELBAUM, Andrew: Understanding the Iran-Hezbollah Connection, *United States Institute of Peace*, 2006.09.22., <https://www.usip.org/publications/2006/09/understanding-iran-hezbollah-connection>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²⁶ Khamenei's crony: If Syria, the 35th province of Iran falls, Tehran falls, *National Council of Resistance of Iran*, <http://www.ncr-iran.org/en/ncr-statements/terrorism-fundamentalism/12871-khamenei-s-crony-if-syria-the-35th-province-of-iran-falls-tehran-falls>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²⁷ uo. mint a 23.
- ²⁸ Who are the Kurds?, *bbc.com*, 2016.03.14., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29702440>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ²⁹ Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?, *bbc.com*, 2016.11.04., <http://www.bbc.com/news/world-europe-20971100>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³⁰ uo. mint a 27.
- ³¹ ARAS, Bülent: Why Turkey Went Into Syria, *The National Interest*, 2016.08.31., <http://nationalinterest.org/feature/why-turkey-went-syria-17537>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³² SANCHEZ, Raf: Turkey says it bombed Kurdish terrorists in Syria and Iraq but US Kurdish allies say they were hit, *The Telegraph*, 2017.04.25., <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/04/25/turkey-says-bombed-kurdish-terrorists-syria-iraq-us-kurdish/>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³³ HENDERSON, Simon: Understanding the Gulf States, *The Washington Institute*, 2014., <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/understanding-the-gulf-states>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³⁴ MOLAVI, Afshin: Iran and the Gulf States, *The Iran Primer*, <http://iranprimer.usip.org/resource/iran-and-gulf-states>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³⁵ IBISH, Husszein: *What's at Stake for the Gulf Arab States in Syria?*, The Arab Gulf State Institute in Washington, 2016.06.30.
- ³⁶ KUTSCH, Tom: Gulf states increase arms to Syrian rebels in counter to Russia airstrikes, *Aljazeera*, 2015.10.08., <http://america.aljazeera.com/articles/2015/10/8/gulf-states-increase-arms-to-syrian-rebels-over-russian-intervention.html>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³⁷ WAGNER, Daniel – CAFIERO, Giorgio: Saudi Arabia's Dark Role in the Syria Conflict, *The World Post*, http://www.huffingtonpost.com/daniel-wagner/saudi-arabias-dark-role-i_b_3402447.html, (letöltve: 2017.06.03.)
- ³⁸ uo. mint a 30.
- ³⁹ HILL, Fiona: Understanding and deterring Russia: U.S. policies and strategies, *brookings.edu*, 2016.02.10., <https://www.brookings.edu/testimonies/understanding-and-detering-russia-u-s-policies-and-strategies/>, (letöltve: 2017.06.04.)

- ⁴⁰ 2008 Georgia Russia Conflict Fast Facts, *cnn.com*, 2017.03.26., <http://edition.cnn.com/2014/03/13/world/europe/2008-georgia-russia-conflict/index.html>, (letöltve: 2017.06.03.)
- ⁴¹ KING, Charles: The Five-Day War, *Foreign Affairs*, 2008.11./12., <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2008-11-01/five-day-war>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴² uo. mint a 38.
- ⁴³ TREISMAN, Daniel: Why Putin Took Crimea, *Foreign Affairs*, 2016.05./06., <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2016-04-18/why-putin-took-crimea>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁴ PINKHAM, Sophie: How annexing Crimea allowed Putin to claim he had made Russia great again, *The Guardian*, 2017.03.22., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/mar/22/annexing-crimea-putin-make-russia-great-again>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁵ How far do EU-US sanctions on Russia go?, *bbc.com*, 2014.09.25., <http://www.bbc.com/news/world-europe-28400218>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁶ KABIR, Raeesah: What Crimea Means for US-Russian Relations, *Huffington Post*, http://www.huffingtonpost.com/raeesah-kabir/what-crimea-means-for-us-b_5037812.html, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁷ Syria-Russia Relations, *GlobalSecurity.org*, <http://www.globalsecurity.org/military/world/syria/forrel-russia.htm>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁸ VALENTA, Jiri – VALENTA, Leni Friedman: Why Putin Wants Syria, *Middle East Forum*, 2016., <http://www.meforum.org/5876/why-putin-wants-syria>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁴⁹ BOOTH, Andrea: Why The Us and Russia Are Involved in The Syrian War and What Lies Ahead, *sbs.com*, 2016.10.06., <http://www.sbs.com.au/news/explainer/why-are-us-and-russia-involved-in-syrian-war-and-what-lies-ahead>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵⁰ ROFER, Cheril: Russian And American Interests In Syria, *Nuclear Diner*, 2015.10.13., <https://nucleardiner.wordpress.com/2015/10/13/russian-and-american-interests-in-syria/>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵¹ MACFARQUHAR, Neil – SANGER, David E.: Russia Sends Bombers to Syria Using Base in Iran, *The New York Times*, 2016.08.16., <https://www.nytimes.com/2016/08/17/world/middleeast/russia-iran-base-syria.html>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵² TILGHMAN, Andrew: Russia's attack on U.S.-backed rebels in Syria puzzles, frustrates the Pentagon, *Military Times*, 2016.06.23., <http://www.militarytimes.com/story/military/2016/06/23/why-did-russia-bomb-american-backed-syria-rebels/86289354/>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵³ SHAHEEN, Kareem: Aleppo bombing will continue until rebels leave, Russia says, *The Guardian*, 2016.12.09., <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/09/aleppo-bombardment-syria-questions-over-russia-ceasefire-pledge>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵⁴ ISSA, Antoun: Is War in Syria in America's Interest?, *The National Interests*, 2016.10.23., <http://nationalinterest.org/feature/war-syria-americas-interest-18037?page=1>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵⁵ uo. mint az 53.
- ⁵⁶ uo. mint az 53.
- ⁵⁷ MCKELVEY, Tara: Arming Syrian rebels: Where the US went wrong, *bbc.com*, 2015.10.10., <http://www.bbc.com/news/magazine-33997408>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁵⁸ uo. mint az 56.
- ⁵⁹ SLY, Liz – ZAKARIA, Zakaria: Al-Qaeda is eating us': Syrian rebels are losing out to extremists, *The Washington Post*, 2017.02.23., <https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/al-qaeda-is-eating-us->

- [syrian-rebels-are-losing-out-to-extremists/2017/02/23/f9c6d1d4-f885-11e6-aa1e-5f735ee31334_story.html?utm_term=.09962612242c](http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034), (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶⁰ McLAUGHLIN, Elizabeth: Two Years of U.S.-led Airstrikes on ISIS in Syria and Iraq in Numbers, *abcnews*, 2016.08.20., <http://abcnews.go.com/International/years-us-led-airstrikes-isis-syria-iraq-show/story?id=41206050>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶¹ BARNARD, Anne – MAZZETTI, Mark: U.S. Admits Airstrike in Syria, Meant to Hit ISIS, Killed Syrian Troops, *The New York Times*, 2016.09.17., <https://www.nytimes.com/2016/09/18/world/middleeast/us-airstrike-syrian-troops-isis-russia.html>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶² The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center: *ISIS:Portrait of a Jihadi Terrorist Organization*, 2014.11.
- ⁶³ Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps, *bbc.com*, 2017.04.28., <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶⁴ MAK, Tim – YOUSSEF, Nancy A.: Exclusive: ISIS Gaining Ground in Syria, Despite U.S. Strikes, *Daily Beast*, 2015.01.15., <http://www.thedailybeast.com/exclusive-isis-gaining-ground-in-syria-despite-us-strikes>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶⁵ Report: ISIL losing in Iraq, Syria; gaining in Libya, *Aljazeera*, 2016.06.02., <http://www.aljazeera.com/news/2016/06/report-isil-gaining-ground-libya-160601045240672.html>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁶⁶ DANVERS, William: U.S. and Russia Relations Under Trump and Putin, *americanprogress.org*, 2016.12.14., <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2016/12/14/295001/u-s-and-russia-relations-under-trump-and-putin/>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁶⁷ KOLODIY, Damian: Looking At A Trump-Putin Relationship Timeline, *Huffington Post*, 2017.02.10., http://www.huffingtonpost.com/entry/trump-putin-relationship-timeline_us_589e2beae4b080bf74f03bf5, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁶⁸ DIAMOND, Jeremy: Intel report: Putin directly ordered effort to influence election, *cnn.com*, 2017.01.07., <http://edition.cnn.com/2017/01/06/politics/intelligence-report-putin-election/index.html>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁶⁹ HIGGINS, Andrew: Maybe Private Russian Hackers Meddled in Election, Putin Says, *The New York Times*, 2017.06.01., <https://www.nytimes.com/2017/06/01/world/europe/vladimir-putin-donald-trump-hacking.html>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁷⁰ WRIGHT, Helena: Donald Trump's Exit From Paris Climate Deal Seals His Downfall, *Newsweek*, 2017.06.03., <http://www.newsweek.com/donald-trump-paris-climate-deal-downfall-620276>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁷¹ RELMAN, Eliza: Putin on Paris Agreement: 'We should be grateful to President Trump. In Moscow, it's raining and cold.', *Business Insider*, 2017.06.02., <http://www.businessinsider.com/putin-trump-climate-change-paris-agreement-russia>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁷² SORENE, James: Trump's Middle East policies will be driven by his instincts and loose relationship with reality, *The Telegraph*, 2017.01.18., <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/01/18/trumps-middle-east-policies-will-driven-instincts-loose-relationship/>, (letöltve:2017.06.04.)
- ⁷³ CAMP, Frank: Trump No Longer Wants Assad Gone. Here's What That Means., *The Daily Wire*, 2017.03.31., <http://www.dailywire.com/news/14992/trump-no-longer-wants-assad-gone-heres-what-means-frank-camp#>, (letöltve: 2017.06.04.)
- ⁷⁴ COLL, Steve: Trump's Confusing Strike On Syria, *The New Yorker*, 2017.04.17., <http://www.newyorker.com/magazine/2017/04/17/trumps-confusing-strike-on-syria>, (letöltve: 2017.06.04.)

CORVINUS KÜLÜGYI ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET

corvinusculture.com